

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

SPIRITUL REVOLUȚIONAR

Între valorile de conștiință care alcătuiesc imaginea epocii noastre contemporane, spiritul revoluționar deține, așa cum deosebi s-a subliniat, un rol preponderant. Nu există, practic, domeniu de referință al activității umane în care acesta să nu se regăsească în sensul însuși al actualității și al perspectivei. Se definesc prin el problema economică și socială și modul de acțiune pentru înlăturarea sarcinilor și programelor stabilite de cel de al XIII-lea Congres al partidului. De-aici un profund spirit al realității, al analizei care operează în termenii concreți ai rezultatelor și al posibilităților pe care le deținem pentru realizarea unor obiective care privesc însăși condiția progresului și civilizației noastre în etapa pe care o parcurgem și, mai departe, în perspectiva sfârșitului de mileniu. Viziunea politică deschisă, înnoitoare, asupra mersului nostru înainte se încorporează realității însăși și dobândește astfel termenii și argumentele de fond care o transformă într-o adevărată linie de boltă a tuturor demersurilor în materie de faurire a unei noi societăți și a unui om nou, a unei noi calități a noului și vieti în toate domeniile de activitate.

Înțelegem acum prin prisma științei și tehnicii înaintate, a tuturor valorilor pe care acestea le consacră. Cuvântarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, rostită în cadrul plenarei, relevă, între multe altele, direcții și preocupări, tocmai acest relief nou al spiritului revoluționar care înmănușează și valori ale gândirii politice și ideologice dar și temeiuri concrete, specifice, ale activității practice. Definind conținutul actualei etape, secretarul general al partidului sublinia necesitatea intensificării muncii generale ca o parte a activității de educare a întregului nostru popor în spiritul concepțiilor revoluționare, socialiste, al ridicării conștiinței generale a tuturor oamenilor muncii. Și această activitate, aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea rostită, constituie o latură de importanță deosebită a partidului, a statului nostru, în toate domeniile! Trebuie să înțelegem bine că problemele noi și noi care se pun în toate domeniile de activitate, uriașele eucerii ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, noile descoperiri din diferite domenii care omenii cu orientare largă, cu înalt spirit revoluționar, receptivi la tot ce este nou, hotărâți să promoveze cu îndrăzneală nou în toate domeniile de activitate!

Este aceasta și sensul larg al tuturor preocupărilor care, în perspectiva Conferinței Naționale a P.C.R., dobândește un plus de forță și semnificație o viață hotărâtoare angajare ca și o răspundere nouă, de conștiință politică și profesională, față de asigurarea îndeplinirii dezideratelor economice și sociale pe care ni le-am asumate. Acest an are o pondere economică deosebită în cadrul întregului cincinal pe care îl parcurgem și în această lumină Plenara C.C. al P.C.R. este în măsură să confere noi valențe spiritului revoluționar cu care abordăm întreg ansamblul activităților practice precum și fiecare domeniu în parte, priorități care, în ordinea evoluției în care ne-am angajat, constituie ilustrări ale competenței, ale uriașei capacități creatoare a muncii văzute și

Luceafărul

TINĂR ÎN ANGORA

Permanentul îndemn

Un neor din curiozitate, altorci, prin natura meseriei, într-o curiozitate și sfera vieții sufletești a unor tineri reușind să aflu fante și întâmplări care, mai tirziu percep acest lucru, au semnificație aparte. Îmi spun de exemplu, ca pe un fapt foarte firesc, că iubirea lor a început la o plănă, ori că secretarii de organizație fiind au avut ceva acțiuni comune și așa s-au cunoscut ei doi care acum poartă același nume. Îmi spun și în încep să-mi dau seama că din lucrurile vechi individuale, o asimilare a lui până la obișnuința cotidiană. Perioada romantică a definițiilor politice, hamletizând, nu-i așa? ! ! Jurul întrebării: „a fi sau a nu fi utecist?”

pare a fi intrat în panoplia unei literaturi cu un șar/rațum de epocă, viața destinându-se în firescul ei și lor, tinerilor, nu li se mai pare dect obișnuit ca tot ceea ce face, să poarte însoțirea: orga zălie... revoluționare. După 65 de ani de muncă și activitate duse în condiții politice, istorice și sociale dintre cele mai diverse, organizația revoluționară a tineretului s-a maturizat. Putem spune că a deprim maturizarea într-un fel asupra cărui ar trebui să meditam pentru a-l percepe în profunzimea lui: structurile ei și ale azi compoziție ale vieții de zi cu zi a tineretului generat, sunt integrate organic modulului ei de a fi. Această mutație, cativativ în primul rând, se observă atât la nivelul continuității tradițiilor — cum ar fi cazul scriitorilor naționali ai tineretului, ce se bazează azi pe inteligență tehnică și specializare —, dar și la nivelul noilor exigente ale vieții celor mai tinere generații. Dar, acum ca și alădăta, pe un traseu ce-a rămas constant în toți acești ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist, i se cere tineretului să fie revoluționară, adică să fie profund implicată în schimbările calitative ale societății, ale vieții. Este un îndemn la acțiune, dar este un îndemn și la păstrarea spiritului cu adevărat tineresc alflat permanent în căutarea binelui frumosului (sau mai bine, mai frumosului), adevărului, în căutarea valorilor care așază omul în condiția lui fundamentală. Noile generații sint datorate să păstreze mereu viu spiritul revoluționar pentru ca echilibrul lumii să nu fie derulat de țările și priviri inuzuse, pentru ca viața să trăiască prin tot ceea ce are mai frumos, adică mai uman. Mutația de care vorbeam la începutul rândurilor de față constituie și o premiză, dar și o obligație: pentru că de felul în care noi generații vor să fie cu adevărat revoluționare va depinde felul cu adevărat tineresc al societății noastre de azi și de mâine.

Constantin Stan

Un rapsod dunărean

În vremea când, la 1902, se năștea „Zaharia Stancu, pământurile din sinea” (titlul, către gură, fuseseră de mult dezgolate de păduri, spre a lăți mai întâi de toate, fineturile și islazul și spre a face loc, apoi, culturilor întinse de grâu. Lemnul rezultat din tăiere mergea, în epoca demilo-fanariote, la otomani și, cînd Oltenia căzu sub austriei, luă drumul către Viena. Acest comerț este însă întimplător călăpuzia acestei regiuni e lătrănească și se întinde mai cu seamă din agricultură, rezemîndu-se și pe înțălmirea terenului, de o calitate necomună, din penru asemenea exploatare. Pământurile par, într-adevăr bogate și de îndată ce se potu înghieba un comerț liber cu grîne, fără pînăci birului luat de străni, găsîm în Telemorm negustori cu lezături în afară de hotare și englezi care vin să caute cereale ieftine și bune,

Continuare în pag. a 7-a

TINEREȚEA: PREZENT!

Ca o consacrare a Ideii de primăvară, ca un elogiu adus țării și conducătorului ei, ca un legămint, reînnoit și rostit în fața partidului, aniversarea a 65 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist și a 30 de ani de la înființarea Uniunii Asociațiilor Studenților Comunisti din România reprezintă unul dintre acele momente vii din istorie care dau expresie timpului în toate dimensiunile și semnificațiile sale. Trecutul, prin tot ce are el mai înaintat, trăiește în inima și conștiința prezentului; prezentul, prin toate cutoriile sale, este o înaltă și fidelă cinstire a luptei și muncii înaintașilor, o carte imensă în paginile căreia se regădesc semnăturile fiilor și fiicelor patriei. Se regădesc, ca o emblemă a propriilor noastre gânduri și aspirații, toți cei ce ne vor urma, se regădesc viitorul în această carte, pentru că el ne întregeste în lumina propriilor noastre cerințe și așteptări, în lumina propriilor noastre posibilități. Sentimentul este acela al unei îndolubite și amole unități: tineră generație a văzut și vede în partid și în conducătorul său garanția fermă a împlinirii marilor programe de dezvoltare neîntreruptă a țării și prin aceasta își vede însăși condiția împlinirii sale istorice, fiind investită, prin organizația sa, cu o misiune tot mai activă și avînd un rol tot mai viu în societate ca și în lumea propriei sale conștiințe, a formării și afirmării proprii sale personalități. Consider o îndatorire de onoare de a menționa la această aniversare a Uniunii Tineretului Comunist — spunea secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea rostită la adunarea solemnă prilejului de moment aniversar — că primii pași în mișcarea revoluționară i-am făcut în rîndul Uniunii Tineretului Comunist. În Tineretul Comunist, sub conducerea partidului, am învățat că lupt pentru interesele poporului, pentru cauza socialismului și comunismului. Am învățat că nu este nimic mai presus decît de a acționa întotdeauna ca revoluționari, de a promova nou, de a asigura triumful socialismului și comunismului în România, de a asigura permanent independența, bunăstarea și fericirea întregii națiuni!

Mărturisirea aceasta, de fapt o înaltă și pilanitoare profesie de credință și politică, o înaltă și puduroasă pledoarie pentru ideea de tînăr și tînerețe patriotică, revoluționară, exprima, prin sinceritatea și limpezimea ei, însuși felul de luptă și muncă al tineretului generații, al organizației sale create și conduse de partid. Ea definește, din perspectiva realității, ca și a viitorului, însuși modul de a fi, de a gândi și acționa al tineretului României socialiste. Ea, această profesie de credință, se constituie ve alicii și înr-un nobil îndemn, într-o înflăcărată și nouă chemare: Nu uitați nici un moment că tot ceea ce s-a realizat, minunatele condiții pe care le aveți astăzi în toate domeniile, sint rezultatul luptei și muncii revoluționare a înaintașilor, a partinilor voștri care au trebuit să înfrîngă multe greutăți, să renunțe la multe pentru a asigura dezvoltarea patriei, cele mai bune condiții de viață tineretului generații, întregii națiuni.

Între o mărturisire — profesie de credință — și chemarea care se înscrie în istoria de luptă și muncă a noilor generații, între un îndemn și raza lui amplă de răsărire, sub semnul unei mari și prodigioase experiențe, înfrîngerea Tineretului Comunist s-a uedat și se deduce ca o înaltă școală a spiritului patriotic, revoluționar, ca un înalt orizont al eforturilor și împlinirilor creatoare. Cuvîntarea secretarului general al partidului fostă în cadrul adunării solemne consacrate împlinirii a 65 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist și a 30 de ani de la înființarea Uniunii Asociațiilor Studenților Comunisti din România este un argument cit se poate de lămuritor în această privință. Sarcinile, obiectivele și programele adoptate de cel de al XIII-lea Congres al partidului, noua etapă în care ne-am înscris într-un mod calitativ nou și decisiv prin acestea, în consonanță cu progresul și civilizația anilor nouăzeci și mai departe, în coșoanță cu progresul și civilizația sfîrșitului de mileniu, reprezintă modul de împlinire a tineretului, chipul și trăsăturile ei care iau forma de relief a țării, tot așa cum iau forma ei de cuvînt și de gînd. Într-o rostire care, printr-un luminos și eroic exemplu, a însemnat și însemnă întotdeauna și pretutindeni, acolo orînde și oricîm: nevoie! prezent!

Luceafărul

PREZENȚA TINĂRULUI SCRITOR

Sursele inspirației

Un reper de interesantă și înamovibilă devenire pe harta de campanie a noii geografii literare îl constituie Reșița, cetate fierbinte a timpului nostru, unde au loc impresionante manifestări culturale-artistice, al căror statut de permanentă consolidare de-a lungul tradiției. Din grupul de scriitori cărui s-au înscris, ale cărui nume circula deja în presa culturală (Gheorghe Zinecsu, Olga Neagu, Ion Chichere, Gheorghe Jurma, Nicolae Sîrbu, Constantin Brîndușoiu, Sorin Cîrlan, Emilian Roșulescu, Petru Oalde), se detașează deja, cu consolidat statut de tînăr scriitor Octavian Dochin (n. 17.II.1950). El debuta editorial în volumul colectiv „Uneori zborul” (1973), atrăgînd atenția criticii prin originalitatea vizuini și mai ales prin efortul de a-și apropia un limbaj poetic pe măsură. Ulterior „universul” său poetic își va configura în mod coerent structurile simbolice, exprimînd identitatea unui poet dăruit cu fervoare „rostirii”, obsedat de virtuțile cuvîntului, de a o inspirație artistică deplină la o ușoară calofilie, și înțrînt repede, în mod regretabil, cam în conul de umbră al receptării critice.

Situîndu-se în confluența inspirației cu lăvescul, poezia lui Octavian Dochin e muzicală și vizionară în același timp, „cristalină” și „purpurie”, trasă cu virtuozitate din celebrul caer al luiției și reverberînd, ontologic, o enigmă „crăci” a ființei, adică, filialistă în registrul Tăbăni, înfiorată de neliniști și, în mod egal, obsedată de un excelsor absorbant: Neliniștea

purpurei, 1979; Ființa țamel, 1981; Muntele și Iluzia, 1984. Sub un titlu de un inviolabil orgoliu auctorial, Curat și nebruit (Ed. „Cartea Românească”, 1986) e, în datele ei esențiale, o redefinire a unei geografii poetice pe cale de cristalizare, cu putine elemente adiacente înregistrării îmbogățitoare. Într-adevăr, există câteva metafore și simboluri — polarizînd înțuții, reveniri, reflexe poetice — de o semnificație asiduate, exprimînd intenția de consolidare a unor structuri specifice și originale.

Marea obsesie circumscrie și de data acestor artele poetice. Poetul își simte sufletul „bolnav de poezie” și își împărășete cu „marea cuvîntelor”, exercînd cu convingere în exorcizarea cuvîntelor: „Să faci să viată cuvintele la tine / așa cum zboară un roi de albine spre floarea de lei” (Ars poetica). Pretutindeni tema cu putine elemente adiacente înregistrării îmbogățitoare. Într-adevăr, există câteva metafore și simboluri — polarizînd înțuții, reveniri, reflexe poetice — de o semnificație asiduate, exprimînd intenția de consolidare a unor structuri specifice și originale.

Z. Cărlugea

Continuare în pag. a 2-a

TINEREȚEA CLASICILOR

Arta povestitorului

Examinarea limbii operelor lui Ion Creangă (de altfel, destul de sumară) a dus de obicei la emiterea unor considerenți, intrate apoi cu încredere în circulația largă și mai ales în școala, privind utilizarea anumitor expresii, cuvînte „eventual” — a unor structuri proprii limbajului popular, ceea ce face din buveleștean un fel de „intermedii” între două niveluri culturale, un „prelucrat” al unui material existent, a cărui artă ar consta mai ales în rețezarea în forme noi a limbajului popular.

A trebuit să vină un mare istoric literar, G. Călinescu, care, în „Ion Creangă (Viața și opera)”, să arate că nici „limba operelor”, la modul general în care acest concept este manevrat — adică, prin raportare la sistemul limbii române —, nici lexicul popular sau regional — atîmterî destul de lesne de descîrnat în context — nu formează, așa cum filologilor le-a plăcut

să creadă, un aspect determinant pentru ceea ce au putea denumi totuși „arta lingvistică” a lui Creangă. Capitulul Creangă „scriitor popular” din monografia citată este, poate, unul din cele mai importante studii științifice care au ca obiect limba marelui povestitor, dezvăluînd multe din mecanismele subtile care croază farmecul inegalabil al majorității paginilor sale.

Dacă impresia primă, atât a cititorului comun, cit și a analistului, rămîne totuși aceea a cel puțin unei dintre componentele valorii estetice globale a operelor originare în prilejurile de a folosi limba română, mai ales în varianta ei populară și în registrul ei vorbit, este de a altă parte la fel de evident că această prilejorie constă și în altceva decît în manevrarea unui vocabular ciudat ori în reproducerea limbii vorbite. Tot Călinescu a fost acela care a atras, de pildă, atenția asupra caracterului puternic „dramatic” al prozei lui Creangă sau asupra „jovialității” povestitorului, punîndu-l, sub acest din urmă aspect, în linia lui Rabelais și ascîndu-l, la noi, surprinzător poate, dar perfect justificat sub acest aspect, cu Anton Pann. Și, tot el, făcea următoarea observație esențială: „Limba lui Creangă este suțelul povestitorului, în măsura în care și acesta se așază cu vorbitor în mijlocul ascultătorilor, și totodată în sufletul eroilor săi. Narațiunea are două realități concentrice: întâi pe aceea a povestitorului, care stîrșește hazul și multumirea prin chiar prezenta lui, cum se întâmplă cu actorul și cu oratorul, apoi pe aceea a lumii din narațiune”.

Călinescu sesiza aici ceea ce astăzi am numi caracterul de „act de limbă” al prozei lui Creangă, în discursul căreia este totdeauna înglobat un context situațional al producerii mesajului însuși. Nu este vorba numai de ceea ce obișnuim să numim „oralitatea” sau „caracterul de adresare directă” a vorbirii, ci de ceva mult mai complex, căci Creangă creează pur și simplu circumstanțele concrete ale desfășurării discursului său. Așezăți-vă și ascultați-mă: priți-vă-mă, participați!” este invitația povestitorului.

Cezar Tabarcea

Continuare în pag. a 2-a

Continuare în pag. a 3-a

Vatra dăinuirii noastre

de Ion Lăncrăjan

Transilvania a dat Țării, de-a lungul veacurilor, bărbați de seamă și mari luptători pentru propășirea neamului românesc, unii dintre ei jertfînd locul pentru cauza căreia li se dăruisă, reliefînd astfel o anumită latură a temperamentalului românesc, același în toate ținuturile locuite și trăite din veche de romani, fațeta dirzeniei strălucind totuși mai puternic în locurile de unde s-a ridicat la luptă Horațiu de unde a plecat în Tară Gheorghe Lazăr; unde a domnit o vreme Iancu; unde a fost asasinat mîșeleștii Mihai Viteazul; unde s-a născut Bărbuțiu, și Gheorghe Sincal, și Inochentie Micu; de unde s-a înălțat mai apoi versul cu puritate de lacrimă și cu țările de trîznet al lui Octavian Goga; unde au fost ridicare pe cele mai înalte culmi, prin tot ceea ce a săvîrșit Lucian Blaga, gîndul și cîtezanta creatoare românească; de unde a venit cel mai de seamă romancier al literaturii române (mă refer, bineînțeles, la Liviu Rebreanu).

Srului acestuia de bărbați de seamă, indiferent ce au fost ei, cărturari sau luptători pentru apărarea cauzelor românești (aproape toți au fost și una și alta), li se adăugă astăzi numele istoricului David Prodan, al unsor care a izbînditoare vîrstă de optzeci și cinci de ani. I s-a adăugat, de fapt, mai demult, tot ceea ce a săvîrșit marelui și modestul David Prodan, într-o viață de om, nu într-o zi și nici pe alocuție, consiliindu-se, ca din întîmcare s-arădă, într-o operă impresionantă, în cadrul căreia monumentalitatea și măreția istoriei noastre naționale au căpătat intruchipări de neuit.

Nu voi insira aici titlurile de lucrări, nu voi apăia la rezumări și nici nu mă voi hazarda

în caracterizări mai amănunțite, a uneia sau alteia din scrierile marelui nostru istoric, mai ales că „specialiștii” din acest domeniu se uită cu ochi rău la scriitor, dacă li se pare că le încaută domeniile („feudalismul acesta ideologic” fiind mai mult decît hilar, astăzi). Asupra unora din lucrările vădite de David Prodan tot m-aș oprî însă, fără nici o pretenție, bineînțeles, privind lucrurile din punctul de vedere al literaturii, fără a leza în vreun fel granțele de care se agată, cu disperare, lipsiții de har.

Una din aceste lucrări ar fi, după socotinta celui ce socotează aceste rînduri, Teoria imigrației românilor din Principatele Române în Transilvania în secolul al XVIII-lea, a cărei actualitate s-a păstrat și se păstrează intactă, în raport cu agitațiile revizioniste și neorevizioniste. Asta pentru că David Prodan a pus accentul în această scriere critică și polemică pe „înversul fenomenului”, demonstrînd, demonstrînd și nu afirmînd doar, că fluxul de populație dinspre Transilvania înspre Principatele Române a fost mult mai puternic, românii nefiind vîduți în Transilvania, fiind, dimpotrivă, populație veche și majoritară, trecerea unora dintre ei în Transilvania, fiind, dimpotrivă, făcîndu-se, în afară de asta, cit se poate de firesc — Tara era aceeași, la urma urmei, iar ei erau aceași și în Transilvania, dar și în Tara Românească, atât în Maramureș cit și în Moldova.

Suplex Libellus Valachorum este a doua lucrare asupra căreia a dori să stăruie puțin, tot așa, fără nici o pretenție de caracterizare și de

Continuare în pag. a 7-a

HUMULEȘTII

Scrisorile rinduri despre satul de baștină al lui Ion Creangă, țin să spun că ideea de „sate românești” nu e o „jărănie” și nici nu are vreo tontă neosemănătoare. Scriu despre sate pentru că asemenea localități le cunosc mai bine prin însuși faptul de-a mă fi născut și eu într-una din mii care presară pământul țării. Și, la o adică, n-am trăit în sat decât puțin mai mult de o treime din vîrstă pe care-o am, așa-că nu pot să nu-l dau orașului ceea ce-i căminul meu. Mai ales că orașul mi-a oferit instrucția și împlinirea cite sint. Satul însă și-a pus pecetea pe copilăria mea și această pecetea perpetuează în tot ce fac. Oamenii mari s-au născut și la oraș, și la sat. Dar eu nu fac excepție. Constat doar că în satele noastre s-au născut sau și-au petrecut copilăria — etapă care-i acord un rol de seamă în devenirea unui destin — atîția și atîția din exponenții spiritualității noastre.

Fără a respecta vreo cronologie și nici o ierarhie (cine cutare să măsoare virfurile?), înțeleg doar pe cîțiva bărbăți care s-au ivit din „zarîștea satului”, cum ar spune Lucian Blaga (ca însuși născut în satul care poartă-n nume sau lăcărime): Eminescu și Avram Iancu, Bălcescu și Cosbuc, Brîncuși și Rebreanu, Enescu și Luchian, Ștefănescu și Pîrdea și atîția alții. Dar dacă am numi oameni afirmați din această matrice în celelalte domenii ale spiritului? Va fi o sumă de nume pe care nici cel mai auster statistician nu va putea să nu o ia în seamă.

Satul românesc, în pofida tuturor privațiunilor pe care le-a petrecut în cursul evoluțiilor, a lăsat necontenit frumuseți și prețuri noi, din sintagma lui Argehezi care, el însuși, se vrea dintr-un cămin gorjenesc.

Humuleștii lui Creangă, pe care i-am văzut acum-a vreo douăzeci de ani, este un sat de

două ori exponențial. Întîi, că a dat naștere unui geniu; în al doilea rând, pentru că prin pana scriitorului el a devenit un sat tipic românesc, recunoscut în esență și frumusețea lui pentru toți românii, fie că s-au născut la țară, fie că s-au născut în oraș.

Humuleștii sint o capitală a etniei românești, și-n închiderea ficciunii ei se reprezintă ca un herb bine lămurit în scurgerea virșurilor istorice. Știm acum, fără tăgadă, că scriitorul avea soriginta ardeleană, știm că l-a avut de cel mai bun prieten și prețuitor pe Eminescu, știm că l-a respectat, în felul său prudent, Titu Maiorescu, am citit cu totuși monografia pe care i-a închinat-o George Călinescu, după părerea subsemnatului una dintre cele mai frumoase. Dar, vorba monografistului, despre Creangă nu poți scrie. El e dincolo de basm și povestire, ca și satul în care s-a născut. I-a fost dat acestu român, de o înfățișare simplă și robustă, să dea o cristalizare unică a unor comori moștenite din veac. Scopul de spiritul public un hitru, un epicureu, un îns grosolan care le știa spune și „pe ulița mare”, manuscrisele lui, prin venenții, ștersături, reformulări și necontenite frământări, dovedesc o truda și o conștiință a scriitorului cum la noi nu ai mai avut o dată. Eminescu și Camil Petrescu. Cine-și poate îngădui, ca prozator, să scrie o năvălă atît de gradată și cu atîta semnificații de nuanțe cum este Moș Nichifor Coțcarul? Ion Creangă, pe care în epocă doar Eminescu singur l-a înțeles în toate adîncimile lui, rămîne în acest caz de soluții prea febril căutate — un dascăl pentru prozatorii care se respectă. Sublimată din peptele fondului central, opera lui are perenitatea murei pilduitoare a creației anonime a celor care s-au succedat prin secole.

Gheorghe Suciu

150 DE ANI DE LA NASTERE

J. Creangă

Povățuitorul copiilor

Ion Creangă este cunoscut ca autor de manuale școlare pentru învățămîntul primar, întocmite în colaborare cu cîțiva din prietenii săi ieșeni. Această activitate a marelui prozator este invocată, în general, să împinească un gol din biografia sa și se insistă asupra unor aspecte anecdotice privind munca la elaborarea lor. Se impune însă ca ea să fie judecată în contextul epocii sale și în perspectiva timpului.

Manualele lui Creangă și ale colaboratorilor săi cunosc numeroase ediții „corectate și îmbunătățite”. Metoda nouă de scriere și editare cunoscută între 1898 și 1899 nu mai puțin de 21 de ediții; **Invățatul copiilor** între 1871 și 1899 vreo 9 ediții. **Geografia Județului Iași** se tipărește și ea în mai multe ediții. Explicația pentru această largă difuzare stă în faptul că manualele prozatorului se inserau printre cele cîmii cărți didactice care țineau seama de progresul teoretic în materie de predare și se întocneau pe o bogată experiență la catedră. Asupra acestor aspecte insistă și Eminescu în **Curierul de Iași** într-o prezentare a **Povățuitorului copiilor** din 21 mai 1878. Manualul „nu era numai rezultatul studiilor teoretice făcute în această materie — arată poetul — ci totodată fructul lungii experiențe a unor învățători înzestrați de la natură cu darul de a instrui”.

Manualele prozatorului veneau să înlocuiască **Abeedarele** lui Dimitrie Iarca și alte câteva cărți pîșite prin orientarea nouă în procesul de învățămînt. Sistemul lancașterian, în care se acordă un rol important monitorilor, este pîrșit și se trece, prin manualele lui Creangă, la învățămîntul intuitiv. Eminescu este acela care atrage

atenția și asupra acestui aspect într-un raport către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice din 28 mai 1876. „Deosebirea între metoda propusă în această broșură — scrie Eminescu în legătură cu **Povățuitorul copiilor** — și învățătura rutinară și mecanică, precum se profesază ea în genere în școlile noastre — este deosebirea dintre învățămîntul viu și intuitiv și mecanic și mort al memorizării de lucruri neînțelese de copii; este deosebirea dintre pedagogie și dresură. Într-adevăr prin metode vechi a silabisării, memorării mecanice de semne și cuvinte, inteligența copiilor nu era cu mult mai înfructată decît inteligența unui animal, care se deprinde prin frică și silă la o mulțime de apucături automate, de care nu-și poate da seama”. **Povățuitorul** avea să dea și în plan literar, în **Amintiri din copilărie**, o replică sistemului de învățămînt care nu făcea deosebire între „pedagogie și dresură”.

Creangă este povestitor și autor de povești în manualele sale înainte de-a fi povestitor și autor de povești în **Converșiri literare**, revistă ieșeană. Pater din „povestirile didactice”, cum le categorisește Iorgu Iordan în ediția sa din 1970, **Înși și cămășa, Păcălă, Acul și barosul, Poveste** se tipărește în **Invățatul copiilor**, în ediția a treia, din 1874. O altă „povestire didactică”, **Urșul părălit de vulpe** se tipărește în **Meișoada nouă**, ediția a V-a din 1878.

Învățatul copiilor reprezintă în realitate o antologie de texte literare, istorice și științifice. Se tipărește **Miorița** și alte texte populare, precum și poezii de G. Alexandrescu, A. Donici, G. Asachi, V. Alecsandri, D. Bolintineanu, M. Bărbulescu și alții. Manualul este numit **Măricea cel Mare**, în forma consacrată, iar textele științifice, sint însoțite de ilustrații. Manualul contribuia deopotrivă la pregătirea învățătorilor și a elevilor.

Cînd Eminescu își propunea să definească în **Timpul**, în 1880, ce este „național în spiritul” poporului nostru, se adresa tot **Povățuitorului copiilor** și înscrisu și alți **Poveste și Păcălă**, pe care le compară cu literatura populară din alte țări europene. Poetul citea, spre exemplificare, un fragment dintr-o poveste din colecția lui Auerbach. „Tezaurul comun de povești și anecdotă le aparține — scrie Eminescu — și mare în aparență, dar totuși se știe că într-un număr oarecare de prototipuri”. Și mai departe: „Ceea ce e original e modul de a le spune, e acel grai românesc cu care se îmbracă ele, sint modificățiunile locale potrivite cu spiritul și cu datele noastre”. Poetul definește, înaintea exegetilor opereii lui Creangă, specificul artei sale.

Judecând în perspectiva timpului, manualele lui Creangă ocupă un loc asemănător cu **Logica** lui Maiorescu, tipărită și ea în numeroase ediții. Manualele povestitorului fac trecerea spre învățămîntul intuitiv, direcție urmată și în zilele noastre în literatura didactică.

Desen de Marian Avramescu

D. Vatamaniuc

Stilizarea grotescului

Recităm o carte oarecum veche, **Povestile lui Creangă** (1977), de Ov. Birlea, în care autorul înclină să acorde înfățișărilor folclorice un rol mai mare decît le acordase critica anterioară de la Călinescu la exegeții contemporani. Pare exagerat, totuși, Ov. Birlea o dovedește cu bune argumente. Mai întîi, toate povestirile lui Creangă au corespondență zeci și sute de variante existente în literatura orală din toate provinciile țării. Apoi, influențele se reflectă clar în structura povestilor sale, ale căror subiecte sint preluate, cu prea vagi modificări, din folclor. Personajele sint tipice, neindividualizate. Originalitatea scriitorului intervine cînd accentuează nota realistă a povestii, ceea ce le face să semene cu niște nuvele mascate în simboluri fabulistici; originalitatea intervine mai ales în stilul său, tot de natură orală, dar mult prelucrat, bogat și individualizat. Faptul se poate constata cînd comparăm variantele populare cu niștele lui Creangă, dar, îndeosebi, cînd le comparăm pe acestea cu variantele populare noi, provenite din prelucrarea folclorică a povestilor scriitorului; căci scrierile lui Creangă au rămas în acest caz, în afară de unele mici dificultăți, stilului său prea elaborat, prozastic artistic, unde au fost sursumetamorfозelor conforme cu legile transmiției orale. „Haina stilistică — spune Ov. Birlea — a fost înlăturată total și înlocuită cu a diferiților povestitori locali”. Individualitatea scriitorului este pierdută: „prin această Creangă a ajuns anonim, împlîindu-se circuitul firesc al motivelor folclorice de la popor la creația cultă și înapoi”. Încît, reputatul folclorist conchide că Ion Creangă — desigur, fondul opereii sale e profund popular — deci general — prin această Creangă, stilistică devine unic, original, poate cel mai original scriitor român. „Se revenim însă la irruirile folclorice: una din trăsăturile adînc împlinite în mentalitatea populară ar fi humorul lui Creangă. Vom începe cu textele licențioase, „cortaze potestive”, „anecdote potestive”, „anecdote junimiste”. Ov. Birlea crede că ele țin de o viziune „arhaică, țărănească, potrivit căreia căsățiile erotice îndrăznețe sint menite să învelescă pe ascultători”. Lăsînd la o parte expresia nu prea adecvată „învelescăscă ascultători”, Ov. Birlea întocmește bine poveștile folclorice în humorul lui Creangă, anticipînd într-o măsură teoria lui Bahtin despre „ris”, „carnavalesc”, foarte răspîndit azi în lume, dar prea puțin cunoscut la data cînd autorul nostru elabora lucrarea. După opinia lui Creangă, conform acestei teorii, cultura arhaică reprezenta doi poli, ca două fețe ale aceluiași fenomen (viața omului în mijlocul naturii): seriosul-hilarul, tragicul-comicul, plînsul-rișul, susul-josul, faza-dost, etc. Încă din antichitate, literatura oficială (zîșă cultă) și-a desprins ca o serie separată, cu accent pe solemn, serios, tragic, abstract, înlăturînd elementul comic, socotit acum vulgar, neliterar. Literatura populară, în schimb, a menținut, chiar a potențat, elementul hilar, comical, risul, grotescul, ca o contrapondere solemnului din genurile culte. Rolul „risului” este să polemizeze, să „învoiescă” adică să coboare jos, în realitatea vieții, categoriile abstracte ale culturii oficiale. În acest sens, ascorterile lui Creangă cu Rabelais, La Fontaine, Perrault, în care Ov. Birlea adăugă pe Corlaotes cu al său Sancho, „un Dănilă Prepeleac”, devin cit se poate de plauzibile. Cu adausul că la toți acești autori nu e vorba de un ris meit doar să-l „învelescăscă pe ascultători”, ci de un „ris flozofic” cum îl concepe Bahtin. Mai mult, abobora „comical, umor”, „ris”, „joyeuse”, „voie bună” — cum le-au numit diferiți critici — specifice lui Creangă, se deosebesc de comicul acid, sarcastic, satiric, provenit prin filiera seriei culte, cum e la Caragiale în comedi de pîlă. Umorul popular nu e unul didactic, ci constructiv, cu caracterul de a coboara fenomenele spirituale rupte de real, în corpul mare, unitar, al vieții și o face prin această parodie cu efect de „învelescire”. acum expresia lui Ov. Birlea fiind mai nimerită. În schimb, comicul excesiv, satiric, acid, moștește puțin din acest „ris reconfortant”, el, comicul cult, fiind expresia unei mentalități individualiste, moderne, desprinsă, la rîndul ei, de viziunea populară, arhaică. Știînd aceste disocieri, humorul lui Creangă apare, în adăugarea, ca un amestec a humorului popular și al Creangă asemenea, humorul e mai puțin un motiv de condamnare, cit unul de „degradare” de „ris” în accepția bahtiniana, de confundare a valorilor rupte de existență, înapoi în existență. În viața veselă, fără contradicții, a „risului”, comicul devine capră și lup e un morat, dar el e înecat (dincolo de tragic, expedit ușor) într-un „jovial” hohot de ris, adresat evident rîului individualist, adus la condiția pasnică a existenței fără disensiuni radicale din viziunea populară. Putem descoperi la Creangă, chiar în „comicul grotesc”, cum le află Bahtin la Rabelais — grotescul fiind aici o imagine profund filozofică prin care autorii Renașterii se opuneau gândirii speculative și antiviale din scolastica medievală. Corpul uman grotesc, gravitațional, de pîlă, era un loc deosebit de important, unde într-o corp ce pierie și ceea ce se naște. În trupul femeii gravide se exprimă cele două tendințe ale vieții, nașterea și moartea (cum e în cazul nașterii lui Pantagruel) legate direct între ele, exprimîndu-se fenomenul al vieții și morții, dar care nu sînt în simbolul cocooșului (din **Punguța cu doi bani**) un semn al grotescului popular? Nu avem în trupul său, care se dilată imens, un obiect grotesc ambiguu, prin care averta boierului (factorul rupt de realitate) trec automat în această fierărie.

Nu e mai puțin adevărat că Ion Creangă, cu tot simțul culturii populare, trăia conștient într-un timp cînd valorile filozofice arhaice dispăruseră din mentalitatea societății, înlocuindu-se cu cele înjumătățite ale literaturii culte. Era firesc atunci ca el să-și citească povestile licențioase în căruți de intelectuali rafinați, chiar acestuia privindu-le cu suspiciune, denumindu-le așa cum am văzut mai sus. În plus, scriitorul, el însuși un intelectual, avea în vedere publicul vremii care pierduse sensul ambivalenței grotesci și atunci chiar în scenele licențioase din povestile țipărite, licențiosul apare volat, ca în **Moș Nichifor Coțcarul**, în **Capra cu trei iezi** (în care se rinjea la mine și-mă făcea cu măseaua”) etc. Humorul lui Creangă se naște între două mentalități, pe care el le reprezenta prin sine cu o preferință pentru umorul popular dar cu tactica artistică de a-l introduce stilizat în constința modernului public, particularizat și limitat în „solemn”, în „decent”, fără perspectiva întregului existențial.

Marian Vasile

Încercări asupra lui „Dănilă Prepeleac”

1. - Descintecul

„Totul îmi vine pe buze de-a gata / ca vorbele cu sensuri uluitoare / dintr-un descintec ciudat...”

Creangă este, cum se știe, intraducibil. Limba sa de o bogăție fără seamăn cîntă în părțile ei și în totul ca un ecou al pădurii veșnice în ghiocei urechii noastre. Cîntul său dăruit este imaginea peisajului și sufletului românesc oglîndit în cer. Munca ce a făcut-o măsoară în număr de Povestiri și a scris, povestind. Basme, povești, fee, sînt chiar și **Amintirile** din copilăria pe care n-a părăsit-o niciodată, cum numai aleșilor le este dat. Cu un ram înflorit în mina-l de vîrăjitor n-a mai putut fi alungat din casa răchii unde se ținea cîntul său și murit.

Mijlocul de care s-a slujit spre a trage vîlul de pe frumusețile ascunse în colțul ochiului și în lăuntru-l a fost descintecul. Căci basmul la Creangă este un descintec. În eufonia numelui său însemnăzătoare țesută din vîrăjă amărușă, din vanele „cîntărilor” și „melodie complementară, alinătoare. O magie albă, todeauna, „de bine”, are menirea de a exorciza sufletul de boli ereditare sau dobîndite: spaima, umilina, mîncina, lasitatea, bieșnea împăcare cu snarica (gustarea însoțită sub numele de cuminjenie). În aparența lui naivitate, descintecul se trădează aparținător de lumea tradițională „ce gindea în basme și vorbea în poezii”.

Ar fi frumos de aflat de ce descintă unul dintre cele mai neobișnuite basme ale literaturii noastre, **Dănilă Prepeleac**, iar risca întrebarea dacă este un simplu basm ori se ridică la demnitatea mitului și alegoriei filozofice; oricum, povestile sînt mai vechi decît filozofia și servesc încă acestora să se edifice și să se interpreteze. Nu-și chema, oare, **filozofii români** înscrisurile de înălmățit a **Fenomenologiei Spiritului**, „povestiri despre om”? Să vrei să înțelegi un cîntec, să-l traduci adică, însemnă să îndrăznești mult. Or, Creangă e greu de tradus și în limba română; el trebuie descintat. Iar în această încercare trebuie desinate firele a trei descintec:

Unul este al lui Dănilă care-și deapănă fără cuvinte drumul întortocheat de ieșire din labirintul necazurilor vieții în care dracul cel din urmă, cu încercările, nu e cel mai negru dintre toți.

Al doilea este al **Povestărilor** ce-și ascunde în Dănilă propriile gânduri ca să se descinte de ele: căci, precum spune Philolaos, există **idel mai puternice decît noi**.

La urmă, descintecul **Cetăților** lui bucuras să lasă din vîrăjă, dimpreună cu eroul și creatorul basmului. Această bucurie, acest catarsis, se va împlini doar dacă va reuși condiția externă să devină altă persoană) cit și creator, să se „împietelze” cu blînde și com-pătîmire.

Dar descintecul **cetăților** interpretat poate fi pus în cauză: crează el curva primejiei de a rupe vîrăjă povestii în sensul său, al banalizării, demitizării? Ar fi mai curminte, poate, să-l dea pe cîntecul să-și ingine singur melodia, iar **ideea** conținută să rămîna în starea ei latentă, de potențialitate aristotelică. Din păcate, desi spectatori acuminate întuie ideea, o știe, vrea mai mult, vrea să o lumineze în propriul interior, să o con-știe. Descintecul exterior ar avea rolul deducției în logica formată și anume nu acela de a spune spiritului lucruri noi, ci de a desfășura aspecte pe care acesta se prefăce că ignoră; căci în interior, ca o avere secretă față de el însuși. Și este evident de ce: basmul trimite la două semnatici; o semantică superioară care introduce simbolurile și o semantică inferioară care este provocată să le descintecze.

„Rune, rucne, talnice nume / Cine le-nseamnă, cine le pune...”

2. - Frații

„Nu mă lupt cu tine... / nu mă coci, nu mă seceră / nu mă chiamă Iacob, / sint altelevea”

Încercarea următoare asupra lui **Dănilă Prepeleac** pornește de la alegerea ciudată a **Povestărilor** între cei doi frați: de ce personajul principal n-ar fi „fratele”? Cîteva amănunte pot da ochii și înțelegerea de mirare. Mai întîi, frațele lui Dănilă nu are nume. Al doilea, acesta — deși înșurat și mai mare de ani — nu are copil.

Ce-l lipsește **fratele** și-l face înapoi să ocupe primul plan al povestii? **Negația determinată** re, cea care circumscrie nimeni și-l prefăce în ceva. Pozitivitatea lui (cuminjenie, ceva stăru, hărnicia stringătoare, respectarea canoanelor) este cetoasă; de unde impresia că ar putea fi de oriunde, nu neapărat de aici. Fiînd universalitate mută, generalitate umană anonimă este condamnat să rămîna în cumeșcădemia lui doar decortul pe care se profilează personalitatea accentuată a ne-bunului de Prepeleac.

Alegerea lui Creangă seamănă oarecum cu decizia biblică între Iacob și Esau. Esau e cîntit și respectuos cu tradițiile dar prețușele mai mult blînd de linie decît valoarea spiri-tuală. Iacob este cîntecător și viclean însă va deveni strămoșul eponim al neamului său prin înfrîngerea de a confrunța zeii.

Dănilă poartă și el o luptă, încă mai grea: o luptă „de jos”, în care **Draclul** ar putea fi simbolul lipsurilor sale. Ce-l lipsește lui Dănilă? Sună pretenții, dar îl lipsește libertatea. Nu atît ca înțelegerea a necesității, ci ca înțelegerea a rostului vieții pe care o duce. Sărăcia îl deposedează de rost, îl transformă într-un personaj cu comportament absurd. Ni-l putem imagina trebăuînd fără spor și folos, cîrpid în el o gospodărie, care se destramă, dincolo, asemenea umplerii butoiului fără fund al Danai-delor sau a ridicării bolovanului sisific. Situația în care se află nu e percepută tragic ci cu un ochi parcă amuzat și nepăsător. Dănilă poate fi tatăl lui Urzuz și bunicul dadamului. A-

bandonul acesta vesel cu nuanțe de absurd are filiații în folclor: **Păcălă și Tindală** în unele dintre întîmplările lor. El apare dintr-o nepo-zitivă generatoare de noi-născuți cu lumea. Lumea ride de Dănilă și-l numește **Prepeleac**. Dănilă ride de lume cu optimismul omului care parcă așteaptă o refacere de la sine a rînduilei stricate. Este în această atitudine un hedonism al așteptării, o acceptare vinovată a posturii de piatră care speră să rămîna după trecerea apelor. Ca și cînd apa n-ar mai rostogoli și ciopli-o, atunci cînd n-o stărnă de-a binelea! Încă Dănilă, pină la urmă, se ridică de unde a căzut, își depășește condiția în care este aruncat și, ca oarecui este creator de genealogie; pe cînd frațele său, grîjulu să se păstreze, se petrece fără urmași.

Se străvede în alegerea personajului principal concepția tradițională după care nu poate exista ceva anume, dacă ael ceva nu este mai multe lucruri cu același timp. Dănilă este bun fiindu-i și rău, inteligent dincolo de prostie, cărajos în lasitatea lui. O adevărată tendință spre „coincidentia oppositorum”. Cum este în realitate, nu sîntem siguri că vom afla. Ci Creangă, care a făcut povestea, știe mai bine? „El, cel care-a făcut-o, sau poate n-a făcut-o. El, singur știe poate. Sau poate că nici El”.

3. - Tărîmul mercantilor și punga goală

„Ah, Orfeu al codrului verde, / Spune-mi cîntecul. Mi-e dor a mă pierde”

Întîia călătorie (din cele cinci) Dănilă o face spre țirg, minat de o lipsă. Toate basmele încep cu o lipsă, cu o priveliște, cu Propp îngustează orizontul ideii cînd spune că „într-o zi, o nenorocire; nu nenorocirea, ci absența țiră la rădăcina desfășurării ulterioare. Nenorocirea nu este decît ecoul subiectiv al lipsei, zăriră ea cu mai mică sau mai mare intensitate.

Zăcînd aici dificultatea enormă de înțelegere și-simul absenței ca principii al mișcării de la ce nu este spre ce este și va fi, dificultate întîlnită și în filozofie: devenirea, transformarea la Aristotel este o trecere de la privatuinea de o anumită formă, la forma cerută de ceea absentă, ceea ce dă sens, logos, tereorilor.

În basme, împărțat n-are urmași, moșul și baba n-au avere (sint săraci), Făt-Frumos nu are soție. Toate mișcările tind spre împlinire, spre întregire sau — cum spune dialectica — spre sinteza contrariilor. Dănilă are doi boi mari și frumoși — dar îi lipsește o parte din absența simbolică deoarece se întrevăde act o dizarmonie mai profundă: gospodăria nu e întemeiată, nu e înteză, încheiată. Dănilă este posesorul unei jumătăți de unealtă, a unor boi care nu au de să trăiești (nici car, nici puz, nici nimic); „jumătăți de om, pe jumătate de țipare șchiop”. De aceea pornește la drum, să se rostiască prin vînzări și cumpărări, adică să vîndă doi boi mari și frumoși și să cumpere alții mai mici și un car — pe baza unei logici care nu are de să trăiești de legea vînzării pe care l-o sugerează frațele său sfătător. Dacă este acest drum spre țirg, spre lumea mercantă, este un esec, o pierdere în cinei trepte: boi-carul-capra-gînaș-cul-punga goală.

Prepeleac se arată un mister al schimburilor păguboase. Și, intrucît nu e stăru în rezolvarea problemei date (rezolvare ca constituție proba și definiția inteligentă), rezultă că se comportă prosteste.

Și totuși, să fie la mijloc o simplă prostie? Capacitatea de a rezolva probleme este totdeauna limitată, contextul și spațiul său de competență și intrat în altul, oricît om manifestă o „prostie” relativă. Or, Dănilă iese din tărîmul său de cultivator și intră în tărîmul mercantilor, iese din sat și intră în țirg. De unde pierderea rezultatului din conflictul mentalităților: tărîmul cultivă țirgovețul prosteste. Fiecare opera cultivatorilor, civilizația a producătorilor. Iar cultura se opune civilizației nu numai în filozofiile unor Frobenius, Spengler, Toynbee și în viață. Marx însuși vorbește despre dominația orașului de către sat în perioada medievală și a satului de către oraș în cea modernă. În vremea lui Creangă conflictul era manifest în planul politicii înalte prin opoziția principilor „prin noi înșine” — „politica porților deschise” (liberalii și conservatorii). Dar pe noi nu ne interesează jocurile ce au loc în suprastructură și soarta tărîmului. Acesta, legat chiar și prin nume de Terra, nu are pretenții demurgice, el nu face recolta ci, cultivînd, doar o culege în deplină pace cu natura. Săteanul nu se simte într-însa un cercutor străin cit un intelectual supus ciclurilor ei veșnice. Dacă este adevărat — cum spun savanții — că istoria a început cu orașul (polis-politica) — că ascultăm și poezii care cred că eternitatea s-a născut la țară. Din perspectiva pe care o dă nemărginita boltă înșelată, lucrurile au în ochii noastre priele orientarea nouă în procesul de învățămînt. Sistemul lancașterian, în care se acordă un rol important monitorilor, este pîrșit și se trece, prin manualele lui Creangă, la învățămîntul intuitiv. Eminescu este acela care atrage

Arta povestitorului

Urmare din pag. 1

lui. Nu doar pentru că utilizează formule propriu basmului popular narat, nu numai pentru că există în permanentă un joc între un „eu” — povestitorul și „voi” — auditorii, ci mai ales pentru că fiecare frază este astfel construită încît să apară ca un spectacol, ca performare a unui scenariu în care este inclus și publicul.

Prin aceasta, Creangă depășește cu mult postura colportorului, fie el cit de talentat, de lucruri știute și de aici senzația cititorului că — desi unele teme sau motive îi sint cunoscute dinainte —, le-a auzit pentru prima dată de la Creangă sau în orice caz, pentru a le identifica, trebuie să se raporteze la acesta.

Această dominanță a povestirii spiritualei humuleștean se realizează la diferite nivele ale textului elaborat. Ea a fost interpretată fie ca reflectare a mediului rural (s-a spus mereu că personajele lui Creangă, împărați, zine sau animale se comportă și vorbesc „țărănește”), fie ca pură plăcere de a narra, dar pe lingă acestea, trebuie să vedem aici și o nevoie acută a auditoriului, satisfăcută de către narator, de a avea un referent situațional, alt în cadrul aceluiași narativ, cit și în povestirea însăși. În celebra caracterizare a lui Ochiță nu este numai o

plăcere verbală și o dezvoltare prin asociere, ci se pot descoperi o toponimie și o onomastică propriu lui Creangă. El provine dintr-o imperioasă nevoie de explicare a lumii contingente sau imaginată. Chiar dacă auditorii acceptă convenția fantasticei, el nu poate accepta și valabilitatea acestuia deci dacă i se oferă un sprijin în realitatea cunoscută. Ar fi greu să ni-l imaginăm pe Creangă vorbind despre „cîi de mîi de ani” care trec „în tot altelea clipe” sau despre ceva care „era pe cînd nu s-a văzut” și nu mai este cînd se vede. În schimb, este cu totul normal ca el să descrie un drum prin spațiul astral cu termeni reperabili în experiența omului: „în înaltul cerului, / văzduhul pămîntului; / Pe deasupra codrilor, / Peste virful mîntuilor, / Prin ceața măgurilor” sau „Ară la nouă

cătră soare / Printre lună și lucreri, / Stele mindre lucitoare”.

Dominat de o situație — producerea povestirii în mijlocul auditoriului — Creangă creează situații cărora, desigur, le va corespunde un anumit tip de comportament și de limbaj. Cel puțin în trei registre se deslășește **Povestea** lui **Harap-Alb**, după cum eroul are de-a face cu împărați ori stăpîni, cu protectori, cu tovarășii, din năstrucul său alai. Iar câte acestea se contopesc într-un singur spectacol, cu un singur actor, dar cu dominația dialogului, acesta fiind îndreptat cînd spre interiorul textului, cînd spre exteriorul său.

La o eventuală analiză detaliată, toate afirmațiile de mai sus pot fi argumentate cu fapte concrete de limbaj manifestate la toate nivelele. Limba română este pusă de Creangă în „facă” ceva. Poate de aceea îl irita atîta gramatică seacă, „neproductivă”: nu credea în ea decît în măsura în care o considera capabilă de a institui situații, lucru perfect vizibil din povestirile sale didactice. De aceea nici analiștul nu poate ajunge la un rezultat valabil dacă își propune să ordoneze limba lui Creangă numai după criteriile sistemului de referință al gramaticii limbii. Inventarele de cuvinte, forme, expresii fixe, detașate de context, spun, în cazul lui Creangă, mai puțin decît în cazul oricărui alt scriitor român.

florin costinescu

Lei tineri smulgându-se din brațe

În întimpinarea ta vine sărele : „Primește ca ofrandă această primă roză înfiptă strașnic în bobul de roșu, uite-o cum vibrează încă de parcă ar fi săgeata implintată în legendarul măr...”

Rădăcina

O simplă și adinc-vorbitoare lumină ești tu, a toate-ncetut, rădăcină, ești pretutindeni, nu doar în păduri, ne hrănești cu semin, ne-nolți și ne-nadur,

Nevăzută fiind, ești acolo și-aici, știi doar atî : să ridici, să ridici, ostenești supusă, visătoare-n frământ urci, anonimă, stea și pămînt...

Jerfa țî-e nume și statornic destin harul tău deopotrivă : omeneș și divin, Prin tine, șfirșitul, e-o curgere-n sus, de adinc ne-tinat, visător, nesupus l

Dezlegarea de vină

Sisif s-a dezlegat de vină. La poalele muntelui bolovanul de piatră așteaptă zadarnic urcarea.

Brațele lui s-au strîns pe trupul cald al nesupunerii la edictele blestemului,

Ochii lui privesc cerul dezpovărit de imaginea steapă a pietrei învîntînd primele scrieri ale zborului de paseri,

Bolovanul de piatră, șlefuit de palmele sale - posibil obiect în muzeul resemnării...

Sisif s-a dezlegat de vină pe sine uimindu-se primul...

Bijuterii de primăvară Ceea ce privești tu pe perețele dinspre cel mai nou punct cardinal - al cincilea - este chipul tău desenat de-un pictor celebru, puțin înțelept, puțin nebun, posesor de castele de nisip inventator de titluri de noblețe, desigur, ar putea fi Salvador Dali dar tu - este dragostea mea : ea te-a pictat într-o zi pe cînd erai foarte urîtă pentru că ai așteptat un anotimp întreg să îți se dăruiască patru cireșe - două pentru fiecare ureche - bijuteriile tale de primăvară...

radu r. șerban

Chipul durerii

Nu va mai ride nimeni astăzi De neadorul giind al meu. Sint simțu auzi, precum pădurea în care s-a născut un zeu.

Asinul meu e șchiop și orb, Dar nu veți ride azi de el. Căci orbii, șchiopii mă-mpresoară Cînd mor și cînd trăiesc la fel.

Iar pașii mei și-ocum i-oud Pe unde-am fost trecut în grabă De parc-aș auzi arginți, Arginți, arginți pe tarabă.

Ah, dimineață argintie ! Argint, argintul peste tot ! Metalul nebuniei sacre Și al năduicilor, socot.

Căci unul ce mă sărutase Si-ai căruți ochi nicidecum în mint, Văzu-n grădina de măslini Trezeci de stăfii de argint.

Soledad A intrat în casă ursul, îl mîngîie, se așază pe podea,

În întimpinarea ta se pleacă ramul : „Înflărește-mă respirînd deasupra-mi o clipă, o zi ; înflărește-mă, dă-mi dulciosa aromă a surisului și fructele cele mai căutate și rotunde ca ora ce ar vrea, însetată, din ele să muște”

Toate te întimpină - și pe drumurile pe care vii și pe cele ce nu-ți vor cunoaște pasul, tu ești asediată de așteptare, gata, miine cucerită vei fi și întemnițată și dată pradă leilor ce mi se vor smulge viitor, din brațe...

Atît de adevărată

Bănuiesc trecerea pe aproape a stelei ce ti-a înconjurat uremii flămîndă de rotunjimea lor ireală ; e o fugă din aer prin cer de parcă băt din cripi milioane de fluturi invizibili :

este inventată de mine, pentru ea într-o după amiază întregă am construit văzduh, orbite, galaxii ; oit de adevărată era incit, vai, am pierdut-o...

Ci lasă-mă

Acum cînd ninge nefiresc, cînd tulburat de alb e visul, nici nu mai știu de te iubesc, de-acei sărut nedot, promisiu,

Și nici aminte nu-mi aduc de-un nume ce alt tîu să fie, memoria te-a ars pe rug și te-a făcut melancolic,

Te bucură de-o fiost eindvă și chiar de n-ai fi fost vreedată, ci lasă-mă să-ți spun așa : visarea mea sanctificată.

Alunecare-i totul...

Alunecare-i totul, chiar și tu fantasmă-trup, sîrind-năduire privirea mea te incepu și giindul te numi Deasvîrșire...

Mă străduiam să flu prezent. Fata avea o voce limpede, autoritară, de premanță întii. Mă agasa, dar nu era lipsită de seducție, ca o frază dintr-o compoziție atonală pe care o auzi înlîna oră și care te șochează fără să-ți displacă. Am invitat-o la bătă și ea s-a băut.

Bufetul părea în stare de asediu, asaltat din toate părțile de solicitatori. Ștudentii se împingeau, vociferau cit îi țineau puterile, apoi ieșeau victorioși cu citeva butelii de bere, făcîndu-și loc cu coatele.

Lorena a aruncat țigara într-o scrumieră din apropiere. - Ții cu tot dinadinsul să bem bere ?

Aș fi băut, dar tonul ei putea decurașă și pe un beduin în mijlocul desertului. Cum soarta mi-o scosese în cale fără vreaea mea, mă întrebam dacă e frumoasă. N-avea nimic din farmecul de care te cheamă să întorci privirea după o femeie. Mă atrăgea, în schimb, prin puritatea și delicatetea trăsăturilor. Era friabilă și grațioasă ca un bibelou. Nu izbuteam să mă desprind din cîmpul ei magnetic.

M-a invitat din nou la dans, am mai probat o dată interioarea mea indubitabilă, ceea ce am constatat că nu-i e chiar indiferent, apoi ne-am așezat pe o bancă în apropierea unei gaze de perete. Ruxandra și lunganul mîncau cite un sandwich pe care îl țineau în mîna stînga. Mă înlocuise cu primul individ care se nimerise s-o danșeze și să-i declare că e fermecătoare.

Cum se numește bucata pe care ai cîntat-o mai înainte ? m-a întreat Lorena. I-am spus că Fantezia pentru trompetă de Dizzy Gillespie.

Fapte

Nu te-ncrunta. Au năvălit din nou. Din nou te uita prin micile ferestre, tot așteptînd pe schiavul erou ce te va lua cu aură și zestre.

Sint te giindii. Și chipul tău adinc nicidecum și nu orate că e bun. Sintem ca riurilo : malul sting și malul drept în matcă se supun.

Sint zăpăceții, memorii de război... Nu e cruzime, indoială, ceartă ! E o făptură, numai, între noi, zîcînd : Stăpîne, lasă, uită, iartă !

constantin mateescu

ACU DE ÎNTILNIRE

- a

r vrea să te cunoască, mi s-a adresat Iulică, și a împins spre mine o fetișcană blondă, veselă, fragilă, cu ochelari cu ramă aurie. Trebuie să fi fost prin anul întii sau doi. Ceea ce mi-a atras atenția de început a fost finețea trăsăturilor. Imi amintea portretul unei castelane, întîlnit recent într-un album de artă olandeză. Avea comun cu castelana carnația foarte albă și ciudătenia privirii, venind dintr-un amestec complicat de rase nordice. Stătea în fața mea zîmbind, zicea că i-a plăcut teribil cum am interpretat solo-ul la trompetă, că m-nr fi ascultat și o săptămîină fără să clipească. Vorbea cu toată seriozitatea.

Iulică a plecat și ne-a lăsat în plata Domnului. În sală domnea o hărmălaie de nedescris. Pe vremea aceea, balurile studentesti aveau orchestră, nu se introduseră casetofonul și mijloacele de amplificare electronică. Orchestra era constituită din studenți. Saxofonistul dormea în cameră cu mine la cămin. Mă asigurase tot timpul cu exerciții și solfeji, voia să dea examen la Conservator.

Am invitat-o, deci, la dans. Nu sint ceea ce se cheamă un dansator de clasă. Dimpotrivă. Fetiscana, însă, avea în sine dansul, zbura, tirindu-mă cu ea pe dalele de piatră ale clubului, făcîndu-se că nu observă cit sint de imple-diciți și de nepriceput, dansa pasionat, ușoară ca o pasăre ocolind cu mine sala, cu pină la sfîrșit să mă depună în loc de unde incepușem aventura. Abia imi mai trăgeam suflarea.

- A fost misto, așa e ? a exclamat. - Am observat-o mai atent. Voia să-și bată joc de mine ? Sau intenționa să mă se vire pe sub piele ? Cunoșcusem o droaie de studențe care abia așteptă să le faci un compliment și te trezești cu ele că-ți sar de git.

- Cum zici că te numești ? am întreat-o ca să-l arăt că nici măcar nu-i reținusem numele. - Lorena, a zis fata. E un nume rar. Se ține mînte repede.

M-a luat de braț și m-a condus spre capătul culoarului, printre perechile îmbrățișate în ritmul dansului, oprindu-ne la casa scîrilor. Lorena și-a deschis poșeta și a scos o țigareță cu filtru și o cutie de chibrituri. Aveam senzația că pierdusem inițiativa. Această fetișcană blondă puse stăpînire pe situație. Se mișca lejer, cu o siguranță de sine apogee de impetinentă. Dar nu era impetinentă. Venea din altă lume decît ea, în care manierele se învăț de copil, cu guvernanta.

Fumez numai de o lună, mi-a mărturisit. De la începutul cursurilor. M-a pervertit o fată, colega mea de masă la atelier. Nu sint o vicioasă. În seara asta, însă, vreau să epatez. Pe buze al apăruse un zîmbet. Și-a aprins țigara. Putin imi păsa mie de viciele ei. Putea să aibă toate viciele gheenei. În schimb, mă interesa Ruxandra. Ruxandra dansa cu un lungan din anul trei pe care-l cunoșcuse cu vreo oră înainte. Lunganul nu-și pierduse timpul de pomână. Părea asiduu. Îi soptea ceva, iar fata suricea se distra, privind alurea, spre coloanele de marmură ce susțineau plafonul sălii din patru părți. Îi promiseseam că o conduc acasă după bal.

Mă străduiam să flu prezent. Fata avea o voce limpede, autoritară, de premanță întii. Mă agasa, dar nu era lipsită de seducție, ca o frază dintr-o compoziție atonală pe care o auzi înlîna oră și care te șochează fără să-ți displacă. Am invitat-o la bătă și ea s-a băut.

Bufetul părea în stare de asediu, asaltat din toate părțile de solicitatori. Ștudentii se împingeau, vociferau cit îi țineau puterile, apoi ieșeau victorioși cu citeva butelii de bere, făcîndu-și loc cu coatele.

Lorena a aruncat țigara într-o scrumieră din apropiere. - Ții cu tot dinadinsul să bem bere ?

Aș fi băut, dar tonul ei putea decurașă și pe un beduin în mijlocul desertului. Cum soarta mi-o scosese în cale fără vreaea mea, mă întrebam dacă e frumoasă. N-avea nimic din farmecul de care te cheamă să întorci privirea după o femeie. Mă atrăgea, în schimb, prin puritatea și delicatetea trăsăturilor. Era friabilă și grațioasă ca un bibelou. Nu izbuteam să mă desprind din cîmpul ei magnetic.

M-a invitat din nou la dans, am mai probat o dată interioarea mea indubitabilă, ceea ce am constatat că nu-i e chiar indiferent, apoi ne-am așezat pe o bancă în apropierea unei gaze de perete. Ruxandra și lunganul mîncau cite un sandwich pe care îl țineau în mîna stînga. Mă înlocuise cu primul individ care se nimerise s-o danșeze și să-i declare că e fermecătoare.

Cum se numește bucata pe care ai cîntat-o mai înainte ? m-a întreat Lorena. I-am spus că Fantezia pentru trompetă de Dizzy Gillespie.

- Pe mine nu mă tușează jazul. Nu-l detest, dar nici nu-l caut virtuți pe care nu le are. Consider că un concerto grosso de Corelli e mai distins și delectabil decît oricare melodie de jaz din cite am auzit vreedată.

N-am contrazis-o. Evit discuțiile oțioase, fără orizont. Realitatea e că fata imi plăcea și imi plăcea curajul să l-o spun. Mă mulțumeam să-i debitez cele mai ticăloase platitudini, în timp ce ea mă asculta zîmbind, cu o resemnare și îngăduință ce mă umleau. Desi, în general, eram

destul de îndrăzneț cu fetele, mă comportam, de data aceasta, cu un mocoșan.

Cînd a venit Iulică, Lorena comenta concertul de la Ateneu de simfonia trecută, cu Simfonia I de Brahms și Pastoralia, dirijate de Georgescu. Avea opinii personale despre interpretarea. Partida de vioră, de exemplu, nu executase suficient de nuanțat allegro-ul din partea a doua a Pastoraliei, suflătorii i s-au părut lipsiți de personalitate, iar finalul fusese pur și simplu expedit. O urmăream buțmac. Cuvîntele treceau pe lingă mine ca niște fluturi albi și parfumați. Avea un mod suav de a se lăsa atrasă, absorbită în sfera propriilor sale argumentații, concentrînd asupra ei fasciole discrete de lumină.

- Vă amuzați ? ne-a întreat Iulică, zîcîndu-mă din contemplațiile mele.

Băieții, susținea, solicită să cînt cu ei un sfert de oră ; mă roagă mult de tot, poftim, a zis, făcînd un semn cu mina spre orchestră, și într-adevăr Dorel, saxofonistul, se străduia să fie, de la distanță, cit putea mai elocvent. Lingă el zăceau vreo sase sticle goale de bere ce alimentaseră orchestra.

Ne-am ridicat. Pe fruntea fetei mi s-a părut că tremură o umbră. Mi-a atins în fugă brațul.

- Cred că va trebui să plec, a zis Lorena într-o zi să-mi vezi atelierul. Nu stau departe de Universitate.

- Ce atelier ? m-am întrebat.

- Oh ! Am uitat să-ți spun : sint pictoriță !

Lorena locuia într-o vilă somptuoasă, pe strada Bației, în apropiere de intrarea în curtea a Sahia. De cite ori sunam la usa înaltă din lemn sculptat, aveam senzația că intru într-o lume apăsătoare, amenințată de riscuri și primejdii. Impresia era creată, probabil, de holul întunecos și mare, care-mi ofereea perspectiva unei provincenale, și de covorele persane, care-mi furau plăcerea mesurului pe jos. Două cariatide false, frumoase și tot atît de inutile, ce susțineau ancadramentul ferestrelor de-o parte și de alta, sporau dimensiunile deschise încăperii ce-ar fi putut să găzduiască baluri de recepție.

Imi descieșea Lorena, îmbrăcată într-o rochie simplă de casă și arborînd un zîmbet încurajator. Căutam să iau o mină cit mai degajată, ca să-mi ascund sfiala. „Hello !” îi strigam, și ea ridea strîmbîndu-și nasul pigmentat cu trei-pa-

te descrieri. În culori corozive, a unor nedorite realități, umorul, satira, aluzia reprezentînd aici un mijloc direct de așanare, de aducere la normal a unor (treacătoare) stări de lucruri. Brigada artistică a Liceului industrial nr. 35 poate constitui o exemplificare excelentă : realitatea școlară este transpusă în lumea zeităților Greciei antice, eroii și zeii înfrîntîndu-se cu greutăți de „coordonare” a programului școlar, cu interpretări „deosebite” a statutului de zeu (zeu), întreaga alcătuire a Olimpului (școlii) năruindu-se atunci cînd hazardul și capriciul cîștigă teren în fața inteligenței urșitorilor și a lui Zeus (aluzie subtilă la rolul dirigintului). Interesante momente de dans modern ne-au oferit grupurile liceelor „Gheorghe Lazăr” și Industrial nr. 35, pline de fantezie în pașii de dans și vestimentație : tot aici, menționînd frumusețe momente de dans popular (Liceul industrial nr. 15 și Liceul industrial „Autobuzul”), dovedind că, deopotrivă, tinerii își dau trîu liber imaginației dar se și întorc permanent spre izvoarele de artă autentice, fapt observîndu-se și din evoluțiile grupului coral cameral „Heliu” (Liceul industrial nr. 35) și ale montajelor literar-muzicale, inspirate din versurile marilor noștri poezi, clasici și contemporani. Am atins astfel problema originalității creației tinere : se poate spune, fără a greși, că atribuțiile definitorii sint aici gîrijă pentru valorile spirituale autentice, populare și contemporane. Am atins astfel problema originalității creației tinere : se poate spune, fără a greși, că atribuțiile definitorii sint aici gîrijă pentru valorile spirituale autentice, populare și contemporane. Am atins astfel problema originalității creației tinere : se poate spune, fără a greși, că atribuțiile definitorii sint aici gîrijă pentru valorile spirituale autentice, populare și contemporane.

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

În prima lună am rătăcit mai mult prin centru, apoi am început să ne aventurăm și spre periferiile orașului. Intram prin magazine, prin expoziții de pictură sau ne duceam la cinematograful. Eray în vogă, pe atunci, miculele de neo-realiste : De Sica, Lattuada, Castellani... Decurul sîmbru al filmelor, mizeria, sarcăria o deprimau

Asupra literaturului decidea de obicei Lorena. Nu vream să-i mîșorez plăcerea demontărilor noastre cu inițiativa personală. Se hotărî pe loc. Zicea : „Spre piața Ș. Elefterieș, sau : „La Sosea”, și astfel problema opțiunii era clară. Lorenei îi plăcea să hoinărească.

muzică

m

Expresie a creativității

Festivalul Național „Cîntarea României” reprezintă cadrul cel mai larg de exprimare a creativității, a imaginației, a forței artistice, a dragostei de viață și de muncă, a respectului pentru marile valori ale istoriei și culturii noastre, cadru gîndit astfel încît să ofere tuturor iubitorilor de artă și de idei din țara noastră prilej de manifestare deplină a unor preocupări diverse. Izvorite din muncă, dintr-o existență în care principiile largi ale eticii socialiste structurează generos devenirea poporului în nou. Fiecare „categorie de vîrstă” își are aici propriul specific de exprimare, fiecare generație contribuie divers la palmaresul repetatelor ediții ale „Cîntării României”, fiecare concurent se pregătește intens pentru confruntarea cu publicul, cu exigențele juriului, cu textul sau partitura ipi care își poate găsi posibilități de exprimare a talentului, a gîndirii. Structurarea etapelor de masă ale Festivalului, prin „separații” după criterii de vîrstă și participării în concurs, ține seama de o serie de caracteristici care, cel mai bine, se lasă puse în relief în sala de spectacol, în confruntarea cu publicul.

Să exemplificăm aceasta din „fotografie” sălii Teatrului de Stat de Operă și Balet, care a găzduit pe participanții utocii - elevi de liceu și de școli generale - din sectorul 5 al Ca-

pune pină la un punct cu Paulina lui Everac (Dulapul, „Bulandra”) denaturînd, apoi, din exces de zel stînd în necunoștință, vorbirea de mahala în vorbirea de șatră... Intrările lui Chiariac sint marcate triumfător de muzică (procedu utilizat și de Dinu Cernescu în cazul lui Moliere și el devine repede favorizat prin meșteră vegănă (la Caragiu) prin pregnanța vocii baritonale a lui Ștefan Sîntanu.

Cel de-al doilea act este vertiginos, tumultuos, la Caragiale, prin peripețiile lui Rică, dar și prin fetele tuturor celorlalți de a nu descoperi ceea ce nu vor să afe. Conform formulei, teama lor se transformă într-o poză a ei, motiv pentru care Rică va lesina, doar pentru a parodia festivalul. Dragoș Pîslaru schitează pentru Ventruriano un comic igeunuu, pîndînd Piergot lunatic, pină cînd, stăpin pe situație, se-arată arrogant și distant. Automatismului verbal al lui Caragiale, Dan Micu îi găsește un echivalent vizual și mimicistul slugă este traduce sugestia că ele repetă (nu ațit ce spun), cit ceea ce face stăpînii, luîndu-le, curînd, locul. De aceea el ridă sau plîng, cîntă sau suspînă după starea celui care conduce. Spiridon, băiatul de procopșău, care vede tot, aude tot și trage foloase, a devenit un flăcău cit easa (la concurență cu Chiariac) dar cam toamnă. Lenes în miscări, incet la minte și îngălat la vorbă, Spiridon al lui Mircea Jida este o propunere, fără să albe agilitatea clovnului care comentează (vizual) faptele celor din jur.

Noaptea furtunoasă a lui Dan Micu e parte liniștită. Pauzele, prea lungi, dîndur replici - pentru a da timp săvîrșirii efectelor pantomimei lincezesc ritmul spectacolului.

Nicoleta Gherghel

teatru

t

O noapte furtunoasă

Nepronunđu-și să realizeze un spectacol „de tradiție”, regizorul Dan Micu abordează în noua premieră a Teatrului „Nottara” formula „vieții teatrale”, prin utilizarea excesivă a semnelor teatralității declarate. Formula presupune o declanșare a stărilor emotive dincolo de limitele obisnuite, un anume paroxisim al vitalității, care dă forță comediei. Dan Micu propune ritmul înclinării, al lentorii, al suspense-ului prin extensie.

Neasumîndu-și, deci, dramele, prin identificare, ci doar jucîndu-le, actorii se întrec, pe rînd și ilegal, în teler convenției, supunîndu-se (unul cu plăcere, alții cu efort), jocului „cu știu că tu știi că eu știu că tu știi...” Numai că, pentru izbînda unui astfel de exercițiu, ci ar fi trebuit să ajungă la starea de grație și har a bononului, a clovnului tragi-comic, care nu s-a putut implini doar prin vopsirea cu alb a chipului lui Spiridon, Rică sau al Vetei...

Cu intenția de persiflare a depășitorilor mijloace ale melodramei, în susținerea parodiei sale, Dan Micu se sprijină pe valentele pantomimei, concepinđ un spectacol vizual (în afara textului, cu substratul actualizării unora dintre sensuri) și unul auditiv (urmînd litera textului). Constituții la mizală, partitura vizuală a dezvoltat o serie de pîruete gestuale

În jurul unor obiecte-semn. Așa s-a născut jocul găștelor (cu sensul munci în van), jocul caschetei lui Spiridon (cu lampa-luminare, ca la mineri), jocul scaunelor, al imortelelor, al mondriului refuzat (înlocuit de Chiariac, nici mai mult, nici mai puțin decît cu fracul de ambasador), jocul hărții (prin care Chiariac întizele, de fapt, declanșarea furiei împotriva celui ce s-a introdus pe ascuns, în casă), jocul „magnetizării” Zitel, jocul armei (care se întoarce împotriva lor) s.a.m.d. Partitura auditivă e mai puțin elaborată, treclin pe toate pasaje scientețtoare, fără ca miracolele să se producă. Întîlnirea dintre Jupin Dumitracu (Victor Strengaru) și Ipingescu (Petrică Popa) este lungă, plicticoasă, frazarea nevidențînd cu claritate, cu forță de convingere, bogăția textului. Actorii se străduțesc, parcă, să nu fie ridicoli și de atita control nu mai pot stăpîni modalitățile de exprimare ale comediei, alterînd frontiera dintre personajul-victimă și actorul care nu și-a găsit linia de plutire. Cu toate accentele puse asupra asin-uității (asiduitate, la Caragiale) și suferințului umorului rezultat e de cotă minimă. În timp ce Vela Ruxandrei Sireteanu e feminină, romanțioasă, trîndu-și bănuielele și „suferințele” personajului său fără excesivității și zarvă multă, Zita Dianei Lupescu se supra-

teatru

28 MARTIE 1987

LA

pe însoțitoarea mea. Teseam tăcut și plină ajun-
gă acasă se încăpățâna să nu mai scoată nici
o vorbă.

Cu vremea, am străbătut cu ea întreg orașul.
Nu cred să mai existe stradă, cartier oricât
mărginaș, grădini publică sau scuar pe unde
să nu fi trecut măcar o dată. „Ti-aduci aminte,
avea să-mi spună mai târziu, cofetăria în care
ne-am certat din pricina lui Giorgio de Chirico?”
Sau: „Pe străduța asta am nimerit oda-
că, căutând un cinematograful unde rula un film
cu Gary Cooper”.

Cofetăria respectivă era un mic local scordit
pe bulevardul Pache. Intrasem ca să ne încăl-
zim. Sfirșitul toamnei se anunța geros. Lorena
venise îmbrăcată într-un fulgarin subțire, cu
cordoan, părea o trestie în bătaia vântului.

Am fi dorit un ceai fierbinte, dar fata care ne
servisea ne-a înștiințat că n-au decât cafea și
coniac și votcă. Am comandat cafele. Prin ge-
amurile aburite se vedeau alunecând părelnic
trupurile mătahloase ale troleibuzelor ce se în-
dreptau spre centru.

Lorena și-a aprins țigara. Din cauza frigului
își se învințisese obrății. Mi-a spus „Că citit
recent Strănuț de Camus („Ce carte minunată!
De o frumusețe stranie!”), apoi s-a apucat să-mi
țină o lecție despre pictura lui Chirico. Vorbea
precipitat. Gesticula. Făcea cu mine, răbdătoare,
educație estetică. Își începuse ciclul de pre-
legeri în atelier, cu zece zile înainte. Mă înști-
păna atunci în opera lui Klee, Kandinsky și
Fernand Léger. O ascultam cuminte, ca un elev
cretin căruia îi e indiferent ce i se spune. Când
am ajuns să o cunosc mai bine, mi-am dat
seama că defuzarea pedagogică era pentru Lo-
rena o reacție de compensare la educația au-
teră pe care o primise. La urma urmei vorbea
frumos, atrăgător. În timpul lecțiilor o puteam
privi în voie, cu nerusinare, fără să fiu silit
să fac eforturi intelectuale.

Când fata ne-a adus cafelele, Chirico îmi de-
venise familiar un cap enorm și îngust și două
lamioane galbene în locul ochilor. În prelun-
girea miinilor se întindeau coloane dorice, cu
capitulele sfărțiate.

— Ti-e frig? m-a întrebat Lorena.

— Am dat din cap că nu.

— Mai are importanță ceva când te iubesc?

— Nu.

— Hațar n-ai ce ț-am vorbit despre Chirico,

a insistat. Nu te interesează nimic din ce îți
spun.

Am vrut s-o mângi. S-a ferit strângându-și
fulgarinul în jurul trupului. Era întâia oară când
ne certam. Locul rămăsese gol. Din colțul ei,
de lângă casă, fata ne urmărea cu interes, dre-
gindu-și rujul de pe buze. Lorena a mai con-
tinuat o vreme cu reproșurile. Căteava se răcise.
Nici nu s-a atins de ea. Am părăsit cofetăria ca
doi beligeranți. Afară bătea un vânt nemernic.
După un timp, s-a apropiat de mine și m-a luat
de braț.

— Sint unorați de curioasă? a suspinat. Am
moștenit o fire extrem de dificilă. Va trebui
să mă accept și așa...

Din ziua aceea, Lorena și-a întrerupt pre-
legerile despre artă, așa încât Chirico a pus ca-
păt inițiativa profitabilă, pe care am regretat-o
sincer. Dar nu m-am oprit, pentru a nu fi sus-
pectat de tartufism. Chirico a rămas și astăzi
marea mea iubire, iar pietețele halucinante cu
femei neburne, despletite, și perspectiva cerului
albastru, plătind peste ruine antice, mi se în-
timplă să-mi apară deseori în vise, ca o obsesie
ce n-o să mă mai părăsească niciodată.

Adesea Lorena avea după-amiază seminar
până târziu, și-mi lăsam obiceiul să o aștept
și s-o conduc acasă. Mă așezam în dreptul
chioscului de ziare din strada Berthelot sau
peste drum, în fața catedralei Sf. Iosif. Dacă
era frig, intram în catedrală.

O sărutam pe năr. Mergeam spre magazinul
„Radu”, ținându-ne de mână.

În zilele acelea de început de iarnă m-am în-
trebat pentru întâia oară ce s-ar întâmpla dacă
Lorena nu mi-ar mai îngădui să o văd. Ideea
mi se culbărise în minte cu tenacitate și deveni-
ra în unele momente de nesurpat. Ca să for-
țez destinul, am hotărât s-o ocolesc un timp. O
săptămână n-am mai așteptat-o la ieșirea de la
cursuri. Aș fi dorit să sufer, să mă doarească.
Mi-o imaginam în fața catedralei Sf. Iosif cu
servieta în mână și căușindu-mă cu intrare
de priviri. Mi se părea că o văd apropiindu-se
de orb, interesându-se de mine, chestionându-l.
S-ar fi îndepărtat apoi încet spre magazinul
„Radu”, uitându-se din când în când înapoi spre
treptele de piatră ale catedralei unde o aștep-
tasem în ghiltea riuului.

Săscara serii îmi era o stare de agitație bol-
navicioasă. Mă aruncam pe pat și deschideam
o carte. Nu puteam citi un rând. Ideea că aș fi
putut oricând să alerg și s-o întinsec, că doar
în mine se afla motivul ce mă împiedica s-o văd,
nu era suficient pentru a mă liniști. Dacă aș fi
fost în locul ei, gindeam, n-aș fi răbdat să trea-
că două zile fără să caut o posibilitate de a ne
revedea. Realitatea era că nu-i păsa de mine.
Sau n-o interesam atât, încât să uite retențivele
insușite cu obediență în casa de pe strada Ba-
tiste.

Intr-o seară, pe la începutul lui decembrie,
am socotit că jocul se prelungește mult prea
mult, primejdind însăși teneția relațiilor
dintre noi. Mă cuprinsese teama că mă uită. La
ora de ieșire a studenților m-am strecurat sub
zidurile catedralei, căutând un loc favorizat de
intinerice. L-am ocolit cu precauție pe orb. După
vreun sfert de oră a apărut Lorena. Venea în-
soțită de un tânăr slab, înalt, cu ochelari, cu
care discuta aprins și când s-a îndreptat spre
centru pe strada Berthelot, nici nu si-a arun-
cat măcar privirea spre catedrală. Am urmărit-o
până s-a pierdut în gloata de oameni ce se în-
dreptau spre cinematografe.

Mi-au trebuit vreo patru zile ca să-mi restau-
rez curajul subrezit. În fine, m-am hotărât să
o aștept din nou. De rindul acesta Lorena era
singură. M-a observat imediat. A alergat spre
mine, mi-a sărit de gât.

— Ce s-a întâmplat? Ai neplăceri acasă? Ai
fost bolnav? m-a întrebat cu vocea tremurată
de emoție.

S-a îndepărtat puțin, examinându-mă atentă
prin rama aurită a ochelarilor. Nu izbuteam să
îndrug o vorbă.

— O, Doamne! Am crezut că n-o să te mai
văd! Ce spaimă am tras! Hai să mîncăm o pră-
jitură la „Nestor”. Fac cinste. Azi e o zi mare.

— fragmente —

O ZI DE VACANȚĂ

violeta cîmpulungeanu

Cu nasul lipit de fereastră, Cătălina urmărea unduirile tenului, privindu-l
a serpentine când coada, când capul
de șarpe fosforesc.

— Îi plăcea să călătorească. Să cunoască oameni
și locuri.

Cel mai mult o amuzau conversațiile înfri-
pate în tren, când cuvintele trec ca niște mingi
de ping-pong de la unul la altul și orice început
de iraza generează un nou subiect.

Oameni care nu se cunosc, și poate n-o să se
mai vadă vreodată, vorbesc cu mare ușurință,
așteptându-și parcă rîndul la cuvînt.

Cînd intrase în compartiment, barbatul de lin-
gă usă îi adusese politicos loc să treacă, con-
tinuîndu-și povestirea...

— La noi în sat...

— În care sat?

— Apoi, unde stă harta-n cul. Că în de-acolo-s.

La noi în sat umbra trec ca la el acasă. Mai în
toamnă a intrat pe prispă unui gospodar ce-
avea o lădă în care ținea mincarea la rece. Ursu
a ridicat capacu cu botu și-o dat peste oala cu
sarmale. Cînd băga botu-p lădă capacu se ri-
dica. După aia, cînd scoate botu să mestece,
zdrang, se ducea capacu la loc. Auzind așa hăr-
mălaie, a ieșit nevasta omului să vadă ce-i.

Cînd o dat cu ochii de namilă s-o spăriat așa
de rău că n-o mai avut glas vreo săptămîna.

Pînă să dea fuga omul cu furca de la grad,

ursu o și sărit gardu, ușor ca fătucele alca care
sar la olimpiade.

— Nu mai vorbiți de urși că mi se sperie co-
pilul, îi atrase atenția o femeie în poala căruia
se prefăcea că doarme, acoperindu-și ochii cu
mîinile, un copil de vreo șapte-opt ani.

Bărbatul cel sfătos intră în vorbă cu copilul.

— A spune tu, fecioră, îți place la școală?

Băiețelul ridică obrazul din poala mamei, ui-
tîndu-se numai cu un ochi.

— Îmi place, nene! răspuse căscînd și scăr-
pinîndu-se în creștet.

— Și-apoi, ce-ai vrea să te faci cînd o să
fii mare?

— Lăcătus, nene.

— Dară, știi tu spune ce face un lăcătus?

— Cum să nu știu, nene? Face fotbal.

Femeia smuci copilul de mîna.

— Numai prostii vorbești. Mai bine începi de
te îmbracă, să fii gata, că mai avem puțin și
coborim. Și cînd om ajunge acasă numai fotbal
îți dau. Că toată vara ai bătut mingea și n-ai
pus mina pe nici o carte. Să vedem noi ce-o să
răspunzi cînd te-o întreba tovarășe ce-ai făcut
în vacanță?

— O să-i spun c-am făcut oreion.

Tot compartimentul se zgudu de ris. Zimbi și
mama copilului, mai îmbunătă.

La stația următoare bărbatul care vorbise și
mama cu copilul coborî.

Conversația înceise. Oamenii erau obsesivi. Își
căutau poziții cât mai comode ca să doarmă.

Cătălina își fixă privirea în culele peredei
încercînd să numere de cite ori scrie pe ea
C.F.R.

De la perdea ochii i se opriră asupra tinăru-
lui din fața ei, care nu scosese o vorbă. Cu
capul pe jumătate acoperit cu jacheta de fiș,
părea că ignoră tot ce se întimplă în jurul lui.

— Pot să sting lumina? întrebă cineva.

Nimeni nu spuse nimic și compartimentul se
cutăndă în întinerice.

Cătălina își puse coridor. Lumini răzăteșe puncta
cite o așezare. La un moment dat usa com-
partimentului de care stătea rezemată se de-
chise și un bărbat cu fata răvășită de somnul
pe apucate o dădu la o parte și trase cu putere
gasmul încercînd să se orienteze.

— Cred c-am trecut... mormăi includat și în-
tră în compartiment de unde reveni cu două
valize burdușite pe care le țiri după el pînă la
capătul coridorului.

Cătălina ar fi vrut să-l reproșeze că l-a agă-
țat corapii, dar se răzgîndi: închise fereastra
și intră în compartiment. Se ghemui pe locul ei.

Portrait of Violeta Cîmpulungeanu

Cînd se trezi, trenul gonia pe un pod. Dimi-
neala părea că se joacă, aruncînd bulgări de
miei incandescent ce pluteau deasupra apei în
cercuri roșiațate.

Simți o mișcare pe bancheta din fața ei și
învolturînt întorse capul.

De sub o coamă de păr negru, o cercetau doi
ochi: de culoarea prunii. Cătălina tresări. Nu
mai era decît ei în compartiment. Ea și ti-
nărul cel tăcut. Prezența lui o stinghera vi-
zibil. Trebuia să spună ceva. Oric.

— Călătoriți departe?

Tinărul articula citeva cuvinte de neînțeles.

O fi vreun student arab, gîndi Cătălina.

Încercă să-l vorbească în franceză, în engleză.

Bișugurile lui o descumpănau de tot.

Intre timp tinărul se ridică în picioare și în-
cepă să scotocească în sacosa de voiaj. Băatul
găsi în sfirșit ceea ce căuta. Un carnel și un
pix. Scrise repede ceva și-i întinse Cătălinei
carnelul.

— Știi românește? se bucură ea citind. Ce
bine! Și eu cobor în orașul T. unde trebuie să
stau citeva ore, pînă la trenul cu care merg
mai departe.

Băatul luă din nou carnetul și scrie că el
locuiește în orașul T. și poate să-i fie ghid o
jumătate de zi. Simțind întrebarea care plutea
pe buzele feței completă că a suferit o operație
greă și nu se știe dacă va mai putea vorbi.

Cătălina ar fi vrut să-l întrebe o mulțime de
lucruri, dar se mulțumi să-i povestească pe
unde a fost și ce a văzut în vacanță.

Ei o ascultă zîmbind și-i primea șuvolul vor-
belor ca pe o taină. Au coborît în gara mare și
băatul și-a luat în serios rolul de ghid.

Au colindat alături aproape jumătate din oraș,
urcîndu-se și coborînd din tramvaie și autobuze,
hoinărirînd prin magazine, intrînd la cite un film
unde rămăneau un sfert de oră pentru ca apoi
să intre la alt cinematograful.

Au mîncat sandvișuri stînd la soare pe o ban-
că din parcul orașului, și intrînd trecătorii cu
rișul lor șincer de oameni fără grijă.

La ora bunului rămas s-au trezit mină în mi-
nă, exultînd să-și întinască privirile.

— Scrie-mi adresa! îi strigase Cătălina de la
fereastra vagonului. Eu călătoresc mult. Am
să-ti trimit ilustrate din toată țara.

Băatul îi întinse un ghemotoc de hîrtie,
umed, pe care-l ținușe multă vreme în pumn,
apoi îi făcu un semn cu mîna ridicată și se în-
dreptă grăbit spre ieșirea din gară.

Cătălina privi lung în urma lui, așa cum te
uți cînd știi că n-ai să mai vezi niciodată pe
cineva.

Se așeză pe locul ei și despături bilețul pe
care, deasupra unei adrese scria: „Mi-ai oferit
cea mai frumoasă zi de vacanță. Îți mulțumesc.”

Peste o vreme, trecînd prin orașul acela, Că-
tălina își aminti de el. Se interesă de adresa
știută.

Sună la o poartă mare de fier, cu mențiunea
CIINE RAU.

Îi deschise o femeie între două vîrste, cu o
căburată blindă, care o invită în casă.

Cînd îi explică pe cine caută, femeia scoase
dintr-un raft o cutie de bomboane ce conținea
toate vederile trimise de ea, spunîndu-l că des-
tinatului lor nu locuise niciodată acolo.

vasile smărăndescu

Sufletul meu

Vă iubesc
precum apa
malul.

Vă iubesc
așa ca pămîntul
care le hrănește
pe toate.

Ființa mea
vă-mbrățișează
ca lumina
zilei.

Sufletul meu
este deschis
ca florile
pentru insecte.

Sfirșește liniștea

De ce pui atîtea întrebări?
Caută l
Bezna
e umbra luminii.
Dar lumina
rămîne stăpîna.

Dacă o vei lua pe firul
cintecului mamei
drumul e numai lumină.

Își cîntă pasărea mai departe
cintecul
chiar dacă cineva l-a stricat
cuibul.

Nu știm unde începe
și unde sfirșește liniștea.
Vezi da și peste raza de cobalt
pentru nevrednicele umbre
care innoptează sufletul.

La masa tăcerii
s-au așezat toți ai tăcerii.

Apoi s-au ridicat în tăcere
au luat masa
și scaunele
și s-au mutat în altă tăcere.

Și erau toți ai tăcerii.

Ne grăbim

Ne grăbim
să ajungem acasă
dar nu ne așteaptă nimeni,
ne grăbim
la-nîlnire
iar prietenul nu vine,
ne grăbim
să dăm bună ziua
dar nu sintem auziți,
ne grăbim
să murim
și moartea nu întirzie.

Patria

Te păstrează
tădeouna
în podul
palmei
mele
cu obrazul
pe linia
norocului.

Vezi tu, că-n viață se mai poate l...
Chiar dacă strîgăteți vîi
Dau buzna prin eternitate
Rămîn doar puțin de păpădi.

Tu geomart sfint de vis și jale
Mai drag ca miezul unei piini
Azi ingerul absenței tale
A-ncremenit cu cartea-n mîini.

Baghete de vînt

Mai încerc o dată cercul de pămînt
Să îl dau de-a dura răzvrătit în ploa
Sub răzeși amare baghete de vînt
Cercetează cerul dus după altul.

Simfonia Terrei cheamă dirijorul
La pupitrul vămii printr-un nou descînt
Cînd din portative pleacă Sol-majorul
Spre-abajurul nopții fluturînd un cint.

Fetele Nirvanei împlinesc cununa
În petala zilei ele se-nvesmîntă
Și-n mîrginea soții cum îl cheamă-ntruna
Rotunjesc cărarea în care-l împlință.

Lacrima de-o viață umple silueta
Care-i desenează gîndul cu pămînt
A-nceput concertul, ridicăți bagheta
Chiar dacă se pierde cîntecul în vînt.

Mutație

Strivesc pe rînd părerile de rău
Și rodul incoltește iar fierbinte
Cînd fluvii se retrage în pîriu
Se-aleg semînțe noi pentru cuvinte

Să ne mutăm diu cuști în lan cerec
Cu stelele să ne luăm la trîntă
Cînd licuricii ne ademensec
Că le-am plătit destul în lut, dobindă.

Ultimii nervi ai lui Bacovia

Fantoma iernii aburînd amară
Pe jumătate frig tăiat de gînd
Înalță primii nervi de primăvară
Că vom pleca spre niciăieri curînd.

De-acum se joacă mugurii cu mieii
Se certă-o soare bun cu geniul rău
Că l-am uitat și glaxela femeii
Cîntată de poetul din Bacău.

Așa e viața să visăm corole
Cînd încă piatra filiiie năluți
Și răsturnăm omăt pe gladiole
Pe vîntele-mparțite la răscuri.

Măria Ta, Bacovia, e noapte
Și desenăm prin fum, femei de fum
Prin aburii țirizi de pierici coapte
Desferecînd secunde pe drum.

Măria Ta, mai lasă să ne murste
Cîntate pădări, că zburăm puțin
Că-n labirintul viselor — Lacustre
Otrăvuri suie-n noi ca un pelin.

Măria Ta, Bacovia, dă-mi mîna
Pe foata-nchietură de pahar
Și lasă-mă să-ti mai sărut țîrina
În care plugul vremii ară rar l...

plastică

Starea de imaginație

O bună parte din efortul imaginativ al plasticienilor contemporani se consumă, ca și în alte vremuri, în căutarea de soluții pentru decorarea spațiilor interioare. Unele forme expresive și-au menținut actualitatea, altele au trebuit să se adapteze unor împrejurări noi. Fresca, tapiseria, stucatura au rămas încă apărâmul clădirilor de reprezentare. Împreună, în schimb, din obiect de consum, a căru principală destinație era inițial îmbrăcămîntea, s-a înscuturat în locuințe: pe mătase sau pe alt suport textil s-a transformat în tapet. Acolo unde uniformitatea vizuală produsă de el pe cei patru pereți nu convine locatarului amator de efecte decorative pe suprafețe mai mari, s-a preferat în continuare tapiseria. Valoarea de unică a acesteia o face mai puțin accesibilă. Standardizarea unităților de locuit, nivelarea disponibilităților financiare într-o societate cu criterii socialiste de retribuție a muncii salariate, a facilitat căutarea unor soluții simple de decorare a suprafețelor parietale pentru uzul familiar și instituțional, soluții care să aibă eficiență vizuală dar care, din punct de vedere tehnic, să se lege de modalități de decorare intrate în uz. Panoul decorativ pe suport textil a cîștigat teren în ultimii ani și nu mi se pare întimplător faptul că o mare mobilitate în căutarea de formule capabile a satisfacă un spectru cultural și de gusturi cit mai larg demonstrează cea mai tinără generație de artiști. Carmen Crăciun Panaitescu — absolventă în 1983 a Facultății de Arte Decorative, secția Imprimerii, clasa profesoarei Ecaterina Teodorescu —, într-o primă expoziție personală, reconfirmă, cu strălucire așa spune, posibilitățile unei tehnici expresive atrăgătoare. Ea nu se propune ca un substitut al altor tehnici. Se caută, este drept, efectul decorativ obținut în tapiserie. Rezultatul nu poate fi atins, dat fiind simplul fapt că se operează cu mijloace diferite, în cazul de față aspectul cromatic rezultînd din așternerea pe și pătrunderea în suportul textil a coloranților și nu din suprapunerea sau juxtapunerea — precum în cazul tapiseriei — firelor colorate. Situațiile formale și cromatice pe care le poate genera tapiseria implică o altă specificitate tehnică și optică; ele condiționează de altfel și viziunea. Panoul decorativ pe suport textil, dacă nu este realizat prin procedee de serie, tinde a se apropia de pictură. Fiecare

Viitorul

Nu prin ochelane viitorul și în zare
să-l descifrăm înțelegîndu-l oază,
ci ca lumina unui august cînd, din halde,
stringi soare românesc roză cu roză.

Și dacă te lansezi să-nchipui punte,
nu numai zborul propriu țîi ridici,
și nicidecum de-aici către nicide,
ci pururi dinspre inimă spre-aici.

Floarea darurilor

O, patrie, mi-ai dăruit hlamida
cuvîntului — și vîd prin lucruri l

Ca pinza apelor tot mai puțin adinci,
și tot mai largi pe pieptul
unui prund înmururat,
se face străvezie coala pe care scriu,

și iot-o l Face tril
privighetoare. Și seva colorată
escaladînd un trandafir...

horia gane

Iar în pămînt, comori — căci pretutindeni,
la vreme de restrițe și bejenii,
și-au îngropat comorile-nțelepții.

Din străvezii, mai străvezii, văzduhul
revarsă-n lume întimplări.

Tot ce gîndim și se-nvăzînește vis,
există-n spațiul țării ca în mari
trezorerii.

Trec șiruri lungi de vieți prin fața mea,
— istoria e timpul ce rămîne —
iar eu din toate îmi aleg o viață,
și-i una cu a patriei române.

Rădăcini

Din lut românesc ivindu-mă, mamă,
vechi rădăcini îmi înalță făptura.
Trupul mi e ca o hartă de riuri,
prin care pulsează legendele țării.

Întesc ciocirlii să se fîcă văzduh,
pirostrile soarelui poart drept coroană.
Cocorul mi-aduce întruna istorie,
din Codrii-Cosminului, din Codrii-de-Aramă.

Trandafir în destin, marea-n goană pe cai,
munții primesc să-mi ia viața în seamă,
apele, știu, izvorăsc din aprilie,
din lut românesc ivindu-mă, mamă.

CONFABULE

Un țaran trecu strada

bunica a împlinit 90 de ani. S-a împu-
ținat, umbra greu, sprîjnită în amin-
două minile, cu cirji și baston — cînd
era mai tinără cu citiva ani s-a îm-
plicat de șiretul desfăcut de la tenis, a că-
zut și și-a fracturat piciorul; pe urmă a mai că-
zut o dată; de văzut, vede, prin ochelari cu
lentile groase; iar de auzit aude foarte bine;
cu memoria nu are de lucru, ține minte întim-
plări vechi mai bine decît toți ceilalți (desigur,
pentru primii ani, pe care i-a trăit cu martori
care astăzi nu mai sînt, nu are cine să jure că
nu-i adevărat ce povestește ea); mîntea îi sca-
păra, din cînd în cînd, „hazurle” ei aparte ne
cutremura de ris; este la fel de aprigă, cu o
irmie necrutătoare, tăioasă, fără replică de in-
tors; porcelele pe care le-a dat în sat au ră-
mas, unele au devenit mai cunoscute decît nu-
mele celor porcedii; și totuși, o iubeste toată
lumea, chiar și pentru acest fel al ei de a spune
lucrurile pe nume, pentru acest bun simț na-
tural pe care ea și l-a păstrat, în timp ce

Din lirica africană

ANGOLA

ROSARIO MARCELINO

Noi vom îndrăzni 980 000 980 000 de infometali zdrobiți obidiți

CONGO

MAXIME N'DEBEKA

Vom îndrăzni să-ntrăbăm soarele De ce drumul său este mai scurt

JULIO CORTAZAR

BUTELILE ÎN MARE

S cump Glenda, scrisoarea de față nu-ți va fi trimisă de căi normale deoarece între noi nimic nu poate fi

De ce rezervoarele cerului sînt goale De ce viața se împuținează aici și

Noi vom îndrăzni 980 000 980 000 de infometali zdrobiți obidiți

Dar pentru noi viața se micșorează Gîtlețele sînt pustii Pintecele oceanului se minie

Noi venim din uzine Noi venim din păduri din cîmpie din stradă

unde grînarele pămîntului se scurg de tot orezul nostru de tot cartofii noștri

Veniți veniți cu toții Tărîni muncitorilor Pămîntul e al tuturor

ZAIR

PHILIPPE ELÈBE

Tam-tam

Tam-Tam, Tam-Tam, Din pielea netedă a mișilor negre

Tam-Tam, Tam-Tam, Graul tău sfînt ne pătrunde în inimă

Tam-Tam, Tam-Tam, Ce-au intrat în minți și în muniți cu vitejia lor

În românește de Geo Vasile

și că mă voi distra împreună cu el în fața coincidenței titlului acestui film cu cel al romanului

Nu este o răzătoare, ci o chemare la limită a tot ce este admisibil, o invitație la o călătorie

Voi face un mic rezumat care de fapt ne interesează pe puțin. În film, dumneața iubeste un spion ce s-a apărut să scrie o carte cu titlul de Hopsotch

Traducere de Esdra Alhasid

UN POET - O LUME

Rasul Gamzatov (II)

Cîntec de-privighetoare

Și lăsați versul de privighetoare, În jur visare și solemnitate

Putea-vă oare cineva să-mi spună? Eu cred că ea cu zisa-i triumfală

Roșu și negru

„De unde singurii vine?” „Din negru singurii vine”

„Dar negrul? El de unde vine?” „Din rană singurii vine”

„Ba da și e cumplită, e propria-mi trădare”

Am intrat cu rîul dintre stînci: De mil de ani te zbați vijelios

Și mi-a răspuns cu vocea lui sprintară: Nimeni nu-i mai frumos și mai înaltător

eu nu cred în minuni, nici în creșuri, Să vină moartea și să-și ia unu-l

„Dar întorc la tot ce mi-a fost drag, Din depărtări și netede și mute

Dezeaba timpului mi te întinză fâlos Văzînd în om umilul boț de tină

Să te inclini mereu a mulțumire Poeților cu vers ceugetător

„Poete nu te teme de înrăși, dușmani, Cînd al tăia prieten de lei pină departe”

„Dar dacă m-or trăda în neprielnicii ani?” „Femeia la atunci are să-ți fie parte”

„Dar poate și femeia să-lunece în turmă...” „Spre casa părintească și muntii să faci

Trădarea pe acolb nu are spor de urmă”

„Ba da și e cumplită, e propria-mi trădare”

REVISTA STRĂINĂ

DINTRE Scriitorii francezi care în operele lor de viză s-au inspirat din ororile primului război mondial

IN POEZIA numelui său tipic francezesc scriitorul Paul Theroux este american

celebru în întreaga lume sînt însemnările de călătorii înmanunchiate în două volume cu titluri cît se poate de atrăgătoare

Boșata experiență de viață acumulată cu prilejul călătoriilor sale prin lume s-a vădit în volumul de povestiri „World's End”

PIESA LUI A. P. CEHOV „Trei surori” atrage lucrurile aminte a tot mai multor compozitori

SPORT

Gînduri aproape întregi

Ce poți spune despre meciul România - Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1

Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1 (în fapt a cam 6-1, dar arbitrul portughez

bră plesă a lui Cetov, al cărui libret a fost scris de William Ashbrook

La fel de tentantă este, se pare, și „Nunta lui Figaro”, care, după ce a fost neînțită de Mozart

„Sherlock Holmes”, tablou de Sydney Paget

Spre deosebire de „polițiste” lui Edgar Allan Poe și William Wilkie Collins, Conan Doyle s-a gândit să creeze un detectiv care să-și bazeze

Din prima povestire, pentru care Doyle a primit 25 lire sterline, se mai găsește în prezent 10 exemplare

„Amintim că sherlockholmesologii cel mai înfocat al frot scriitorilor englezi Dorothy Sayers și F. D. Roosevelt, președintele american

Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1 (în fapt a cam 6-1, dar arbitrul portughez

Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1 (în fapt a cam 6-1, dar arbitrul portughez

Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1 (în fapt a cam 6-1, dar arbitrul portughez

Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1 (în fapt a cam 6-1, dar arbitrul portughez

Albania (Stauana - Albania) câștigat cu scorul de 5-1 (în fapt a cam 6-1, dar arbitrul portughez

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor-șef: Nicolae Dan Frunzăuță, Mihai Ungheanu (redactor-șef adjuncți), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Științei nr. 1, tel. 17.32.09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50.74.95